

AOKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2018. nyár
XI. évfolyam 2. szám

ARE YOU
ONLINE
YET?

Magdolna Juhász (1985. évi)
Képzés és a kommunikáció
és a kommunikáció

Apokrif

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XI. évfolyam, 2. szám
2018. nyár

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám *(vers)*

Felelős szerkesztő

Fráter Zoltán

Szerkesztők

Murzsa Tímea *(próza, Apokrif Online)*

Mizsur Dániel *(kritika)*

veress dani *(kép)*

B. Kiss Máttyás *(Apokrif Online)*

Tamás Péter *(műfordítás)*

”
csak azt tudod,
hogy gáz van
”

Munkatársak

Evellei Kata *(korrektúra)*

Bödecs László *(tördelés)*

Tarcsay Zoltán *(címlap/design)*

Bali Farkas Péter *(szerkesztőségi asszisztens)*

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.

Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.
Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2018 Az Apokrif 2018/2. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Szépirodalom

- 07 Benedek Szabolcs**
Kádár hét napja (regényrészlet)
- 18 Stolcz Ádám**
A keresztapa, Lidérc
- 25 Makáry Sebestyén**
Az ugrás, Egy kép utóélete, Nyugodt kávézás
- 27 Soltész Béla**
Sex on the beach
- 31 Antal Áron**
Segéd munkások, A kert végéből
- 32 Takács Márton**
A lány, aki a magyarhoz hasonló nyelven beszél
- 35 Tönköl József**
Napló
- 36 Nyerges Gábor Ádám**
Alapvetően lányos dolgok
(részlet a Mire ez a nap véget ér című regényből)
- 40 Szikszai Dóra**
egy fotel bőrében, Visszhang
- 47 Nyirán Ferenc**
Bomba, Iguána
- 43 kabai lóránt**
egészen hétköznapi szombatnak...

Látószög

- 47 Mizers Dániel:** *Ritka és becses az élet*
(*kabai lóránt verséről*)
- 49 Gucsa Magdolna, veress dani:** *Papírtól felhőig*
(*A printkultúra válságáról és az Apokrif képzőművészeti kiállításáról*)
- 53 Nemes Z. Márió:** *Bad Reading*

Látótávolság

- 55 Evellei Kata:** *A némaság beszéde*
(*Bödecs László: Az árvíz helye*)
- 58 Kustos Júlia:** *Az alakváltozások kötete*
(*Závada Péter: Roncs szélárnyékban*)
- 64 Szabó Csanád:** *Nincs Sziszüphosz, hogy követ görgessen*
(*Fehér Renátó: Holtidény*)
- 69 Urbán Csilla:** *Bármeddig nézhetjük a tájat, akkor sem lesz a miénk* (Norman Jope: *Gólyák és rétesek* – fordította: Tarcsay Zoltán)

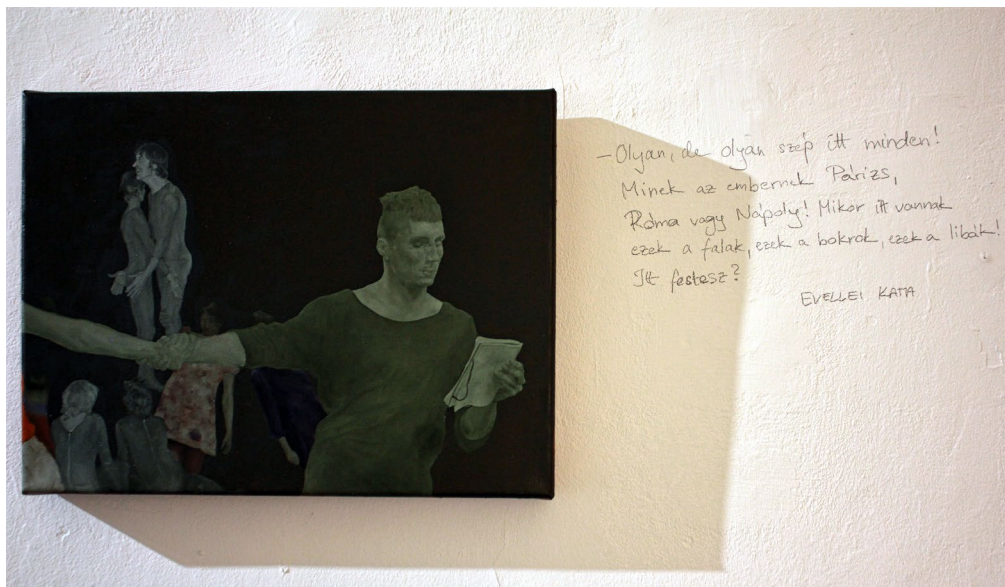
Illusztrációk

Jelen számunk illusztrációit a folyóiratunk születésnapjára, *Papírtól felhőig* című tárlatán kiállított művekből és Nemes Z. Márió munkái közül válogattuk.

A tárlat, mely április 6-tól 9-ig volt látható a budapesti Labor Galériában, hat, az Apokrifban korábban publikáló képzőművésztől mutatott be a print- és folyóirat-

kultúrával, ezek érzékiségével, helyzetével, válságával foglalkozó műveket. Ugyanehhez a tematikához kapcsolódnak a képrovatban megjelent további, Nemes Z. Márió *Bad Reading* című, 2015 óta készülő sorozatából választott munkák, melyeknek a folyóiratok egyszerre médiumai és tárgyai. A képcsoportokról egy-egy esszé szól a *Látószög* rovatban.

A borítóhoz felhasznált felvételek szintén a kiállításon készültek. Címlap: Molnár Judit Lilla: *Are you still offline?* 2018, installáció, visszaruzott folyóirat, szike. Hátlap: Tranker Kata: *Normal state of mind*, 2013 (2018), installáció, vegyes technika.

Kovács Olívia

Most/Volt II, 2017

olaj, vászon, 30 × 40 cm

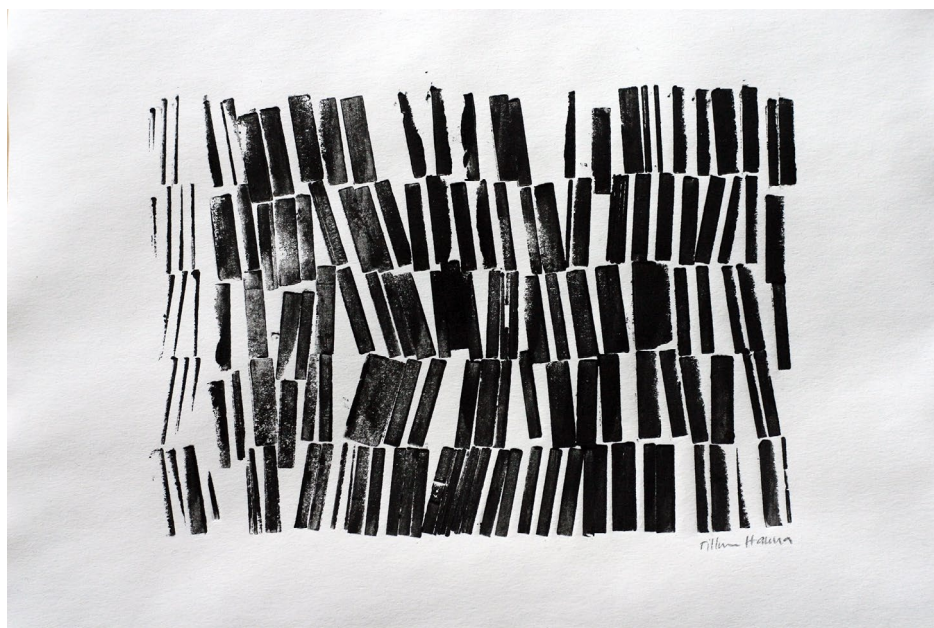
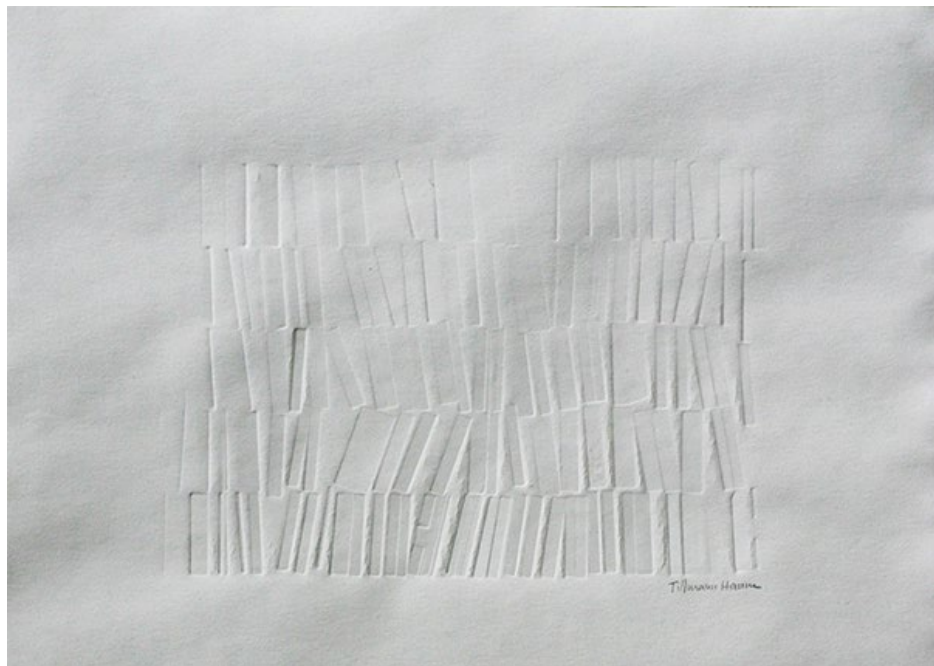
(kiállítva a *Papírtól felhőig* című tárlaton)

Benedek Szabolcs

Kádár hét napja

(regényrészlet)

Kádárt a Parlament déli kapujánál az autója várta. A szürke Pobeda. Akkor kezdte el használni ezt a járművet, amikor a Pest megyei pártbizottság titkára lett. Igazság szerint azóta járt volna neki egy másik, olyan, amelyik egy vagy akár több kategóriával is fölötte van. Mostanára pedig különösen kijárna, elvégre újra miniszter lett, ráadásul a párt első embere. A hozzá hasonló rangban lévő elvtársak már fekete szolgálati gépkocsival közlekednek – nem Pobedával, hiszen az általános vélekedés és a viccek ellenében a szovjetek fekete Pobedát nem szállítanak a Magyar Népköztársaságnak. Azokat megtartják maguknak. A magas rangú állami vezetők fekete autói, de az államvédeleméi is, mind nyugati márkájúak. Például Mercedesek. A pesti utcán – jutott váratlanul Kádár eszébe – két éve azt suttogták, hogy a magyar futballválogatott azért veszítette el a világbajnokság döntőjét, mert a nyugatnémetek ötven Mercedest ígértek cserébe a Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Népköztársaság vezetőinek. Amelyekből persze Puskás Öcsi meg a többi játékos is részesült. Az egészből persze – mélázott tovább Kádár, miközben kilépett a déli kapun – semmi nem igaz. Igaz, hogy ő csak akkortájt szabadult a börtönből, ezért a barterüzletről akkor se értesülhetett volna, ha netán megtörtént volna, de hát az is tudott dolog, hogy a pesti utcán néha egészen elképesztő, olykor kimondottan förtelmes dolgokat terjesztenek. Puskás Öcsiről például újabban azt állítják, hogy elesett a harcokban. Ami megint csak lehetetlen. Öcsi egyrészt külföldre utazott a Budapesti Honvéddal, hogy csapatával együtt eleget tegyen nemzetközi kötelezettségeiknek. Másrészt nem olyan fából faragták, aki csak úgy elesik.

Tillmann Hanna

Szóközök I, II (részletek), 2016
grafika, vakdombor (I), monotípiá (II),
(kiállítva a Papírtól felhőig című tárlaton)

Persze mire van manapság biztosíték? Mező Imrét pláne nem olyan fából faragták: a spanyol polgárháborúban harcolt, és részt vett a francia ellenállásban is, erre a Köztársaság téren, a budapesti pártbizottság épülete előtt lelövik, akár egy kutyát.

Kádár sóhajtott. A déli kaput őrző katona ezt talán magára, netán valamiféle szemrehányásnak vette, mert néhány másodpercen belül immáron másodjára tisztelgett. Kádár futólag végigmérte. Tejfölösképű, pelyhedző állú suhanc. Olyan erővel szorította magához a fegyvert, mintha abba helyezte volna minden reményét. Ide-oda verdeső tekintetén látszott, hogy fél. Föltehetően vidéki srác, aki katonai szolgálatát töltötte, és egyszerre belecsöppent az események sűrűjébe. A Parlamentet hozzá hasonló tapasztalatlanok védték. Már ha lehet ezt a látszatot egyáltalán védelemnek nevezni. Igaza volt azoknak a felkelőknek, akik a napokban bejöttek tárgyalni a miniszterelnökkel. Hogy is hívták a parancsnokukat? Dudás? Az emberei nyakában egytől egyig dobtáras géppisztoly lógott – Kádár soha nem gondolta volna, hogy be lehet a Parlament épületébe fegyverrel sétálni, noha a reakciós időkben volt az ülésteremben lövöldözés –, egyikük meg is jegyezte, hogy két-három tucatszámú elszánt fegyveres bármikor szétkergethetné itt a teljes párt- és állami vezetést.

Melyik napon is történt ez? Tegnap vagy tegnapelőtt?

Kádár számára összefolytak az utóbbi napok. De mások is így voltak ezzel. Míg elhelyezkedett a Pobeda jobb hátsó ülésén – az ajtót saját kezűleg nyitotta ki, ehhez mindig ragaszkodott, ha valaki ajtót nyitott előtte, az a börtönéveket juttatta az eszébe –, Kádár megpróbálta kiszámolni, mióta tart. Most csütörtök van, és múlt kedden kezdődött. Vagyis tíz kemény nap van mögöttük. Így, kimondva, nem számít nagyon soknak, ám kétszer vagy háromszor ennyinek tűnt.

Egyáltalán: honnan szereztek a felkelők fegyvert? Múlt kedden este még békésen tüntettek a Parlament előtt, hajnalra meg már a fél város dobtáras géppisztollyal a nyakában mászkált.

Molnár Judit Lilla

Are you still offline? 2018

installáció, visszaruzott folyóirat, szike
(kiállítva a Papírtól felhőig című tárlaton)

Még egy érthetetlen dolog, aminek majd idővel utána kell járni.

Az autó motorja megnyugtatóan duruzsolt. Bár célszerű lett volna az üzemanyaggal is takarékoskodni, Kádár ezt most nem vetette a sofőr szemére. Amúgy se szokott a szemére vetni semmit. Megbízható, nyugodt ember volt. És ami Kádár szemében különösen nagy erénynek számított: keveset beszélt. Csak akkor szólt, ha kérdezték, és akkor is legföljebb tőszavakban. Kádárral olyan régóta ismerték egymást, hogy pusztán egy-egy gesztusból vagy mozdulatból tudták, hogy mit akar a másik. Még Kádár letartóztatása előtt kezdtek el együtt dolgozni, aztán amíg amaz börtönben ült, az akkor éppen a szakszervezeteknél lévő Mező Imre átkérte magához a sofőrt szolgálatba, aki kiszabadulása után ismét Kádárnak dolgozott. Onnantól fogva pedig, hogy Kádár megyei titkár lett, különösen sok időt eltöltöttek együtt ebben az autóban. Kádár föl akarta mérni a reábízott régiót. Igazság szerint, ha – föltehetően megint csak a börtönének következményeként – nem kínoztta volna időről időre légszomj, szívesebben ült volna nem a hátsó ülésre, hanem egyenesen mellé. Egyfelől megnyugtatónak érezte ennek a férfinak a közelségét. Másrészt úgy gondolta, elég nagy hibát követett el a pártvezetés azzal, hogy távol tartotta magát a dolgozó tömegektől. Lám, most viselni kell a következményeit.

– A Belügyminisztériumba megyünk, Moczár elvtárs.

Amaz bólíntott, és rácsúsztatta jobb lábfejét a gázpedálra. A Pobeda a tőle elvárható és megszokott könnyedséggel kigördült a déli kapu fölötti boltívek alól. Már jócskán sötét volt, régen rájuk szakadt a komor őszi éjszaka, ám a sofőr elővigyázatosságból nem kapcsolta be az autó lámpáit. Errefelé az egy héttel ezelőtti nagy tömegmészárlás óta nemigen dörögtek a fegyverek, a harcok talán kegyeleti okokból is elkerülték a környéket, különben meg mostanra az egész városban csitulni látszanak, ám azért jobb az óvatosság. Bárhol akadhat egy állig fölfegy-

verzett felkelő, aki a most érkezett novemberi hidegben némi pálinkával vagy hasonló védőitallal melegíti magát, amitől még inkább úgy érzi, hogy most aztán végképp mindent megtehet, és ítélkezhet mások nevében, akár a történelem helyett is. Jobb nem kockáztatni. Különben is, nem mennek messzire, a sofőr úgy ismeri a környéket, akár a tenyerét, ezt a távot kivilágítatlanul is simán meg tudja tenni.

Kádár örült volna, ha a Nádor utcán hajtanak végig. Szeretett volna vetni egy pillantást az ottani pártházra is. Napközben nem érkeztek olyan hírek, amelyek aggodalomra adtak volna okot, de az is igaz, hogy minden erőfeszítés dacára nem jutott el minden információ a Parlamentbe. Az ember komolyan azt hiszi, hogy most már csöndesednek a dolgok, konszolidálódik a helyzet, aztán hirtelen történik valami, például mint tegnapelőtt a Köztársaság téren, és rögtön láthatóvá válik, hogy még messze vannak a megnyugvástól. Értesülések szerint a felkelők valamennyi kerületi pártházat megkaparintották, a Köztársaság téri volt az utolsó, amit bevettek – és hát maradt még a két legfontosabb: az Akadémia utcai (ahonnét az elmúlt napokban kihurcolkodtak, ezzel is jelezvén, hogy szakítottak a múlttal), valamint a másik a Nádor utca és az Árpád utca sarkán, ahol az új párt megalakult.

És amit most Kádár, bármennyire is szerette volna, nem láthatott, mivel a kivilágítatlan és a városra telepedett éjszakai ködben félig-meddig láthatatlanná vált szürke Pobeda az Akadémia utcán suhant végig.

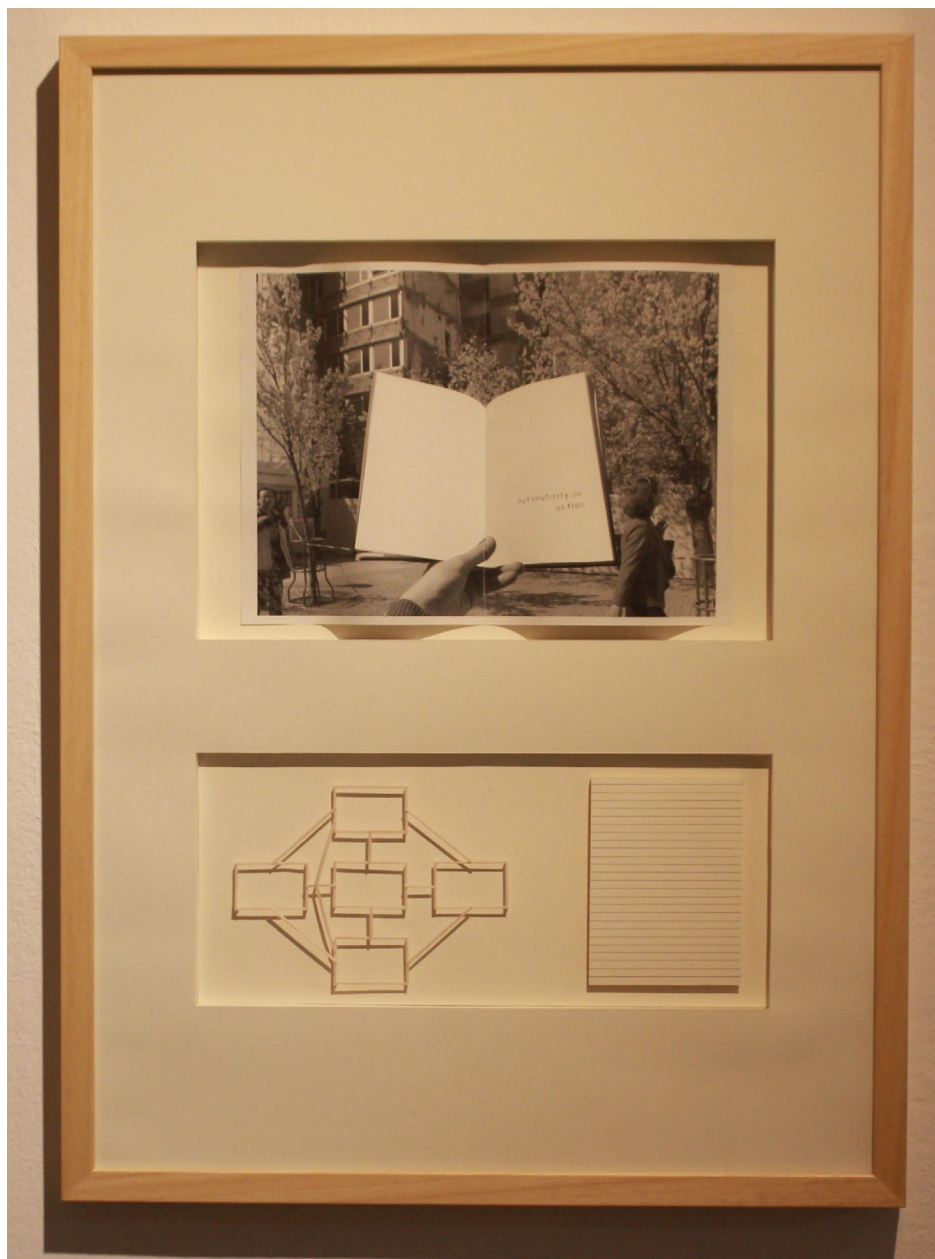
Kádár az ablakhoz tapasztotta az arcát, ám az orráig sem látott. Odakint áthatolhatatlan volt a köd szürke gomolyagjaival keveredett sötét. Amíg ki nem gördültek a Kossuth térről, ahonnét már többé-kevésbé eltüntették az egy héttel ezelőtti vérengzés nyomait, szemből, a Duna túlszárjáról még úgy-ahogy látszottak Buda fényei – ha minden igaz, miután a szovjetek kivonultak a városból, a hidakon is immáron könnyebben át lehet kelni. Ami azt jelenti – merengett Kádár –, hogy egyszer talán

már haza is juthatnak. Vajon mi lehet a Lékai János téren? Ott is voltak harcok? Netán a felkelők az ő lakásába is bejutottak, és kifosztották, mint a többi pártfunkcionárius otthonát? Nem valószínű. Kevesen tudják, hogy ott lakik. Az utóbbi két évben, mióta kikerült a börtönből, többször változtatta lakhelyét. Na nem a saját kénye-kedve szerint, hanem mert a sors és a kényszer hozta így. Ennek viszont van most megvan az a kétségtelen előnye, hogy nincs benne a köztudatban, hogy a Kádár merre lakik. Tehát attól talán nem kell félnie, hogy ha majd egyszer hazakeverednek Budára, a lakásukat netán megbecstelenítve találják. Csak jussanak egyszer végre haza.

Az illegalitás évei alatt soha nem fordult a fejében, hogy egyszer a Parlamentben fogja huzamosabb időn át tölteni az éjszakákat. Arra pedig végképp nem számított, hogy ezt meg is lehet unni.

Persze az unalom számít manapság a legkevésbé.

A Pobeda behajtott a kivilágítatlan Akadémia utcába. (Vajon szétlőtték vagy szétverték a lámpákat? Megsérültek a lámpatestek, amikor államvédelmiseket húztak föl a felkelők a lámpavasra? Netán valami félkegyelmű kikapcsoltatta errefelé is a közvilágítást? Ott, ahol a legnagyobb harcok folytak, vagyis a Józsefvárosban és a Ferencvárosban, immáron második hete nem működött a közvilágítás, mint ahogy az áramellátás is ingadozott, de ez mégiscsak a belváros. Sürgősen szólni kell Király Bélának, hogy városparancsnoki minőségében intézkedjen a rendfenntartásról. Ha már megalakult a nemzetőrség, ne csak a géppisztolyaikat lóbálva parádézzanak karszalagosan a városban, hanem ténylegesen csináljanak is valamit.) Kádárnak olyan érzése volt, mintha az Angol, azazhogy a Vidám Parkban járnának, a szellemvasút sötét folyosóján. Ennek ellenére nem félt. Most nem. Tökéletesen megbízott az előtte ülő emberben. Nemcsak jó sofőr, hanem jó elvtárs is. Kádár semmi olyat nem tapasztalt a részéről, amit a szemére tudott volna vetni. Hátra-

Tranker Kata

A könyv III (*Automaticity in action*), 2018

kollázs

(kiállítva a Papírtól felhőig című tárlaton)

hajtotta a fejét, tarkóját a Pobeda üléstámlájának nyomta, és behunyta a szemeit. Nyúlfarknyi volt csupán az út, de ezt a néhány pillanatot is ki akarta használni a lazításra.

Az autó olyan puhán fékezett, hogy Kádár egyszer csak arra eszmélt, hogy állnak. Az is lehet, hogy elbóbiskolt, mint ahogy elképzelhető, hogy nem is közvetlenül az érkezést követően riadt föl. A Roosevelttér néptelen volt, és szintén sötét. A Lánchíd felől derengett némi fény, és ha nem lett volna egyre nagyobb és különösen a Duna fölött egyre áthatolhatatlanabb a köd, arrafelé talán alakokat is lehetett volna látni. Nyilván nemzetőröket, akik ki tudja, miféle és kitől származó fölhatalmazásból ellenőrzik a szovjetek helyett az átkelőket.

– Köszönöm. – Kádár elnyomott egy ásítást, és kiszállt a járműből. Mielőtt becsukta volna az ajtót, még visszahajolt, és azt mondta a sofőrnek: – Várjon meg, Moczár elvtárs. Nem maradok sokáig. Utána visszamegyünk a Parlamentbe.

Minden porcikájában érezte a nyirkos hideget. Összebb húzta drapp ballonkabátját. Muszáj lesz hazamennie, és választania ehelyett egy másikat, egy melegebbet. Néhány másodpercig a József Attila utca és a Roosevelttér sarkán magasodó, tekintélyt parancsoló épületet nézte. Nem fűzték hozzá különösebb emlékek. Amikor ő volt a belügyminiszter, a letartóztatása előtt, a minisztérium még fönt székelt a Várban. Mindazonáltal ez kétségtelenül tágasabb és impozánsabb hely neki. Jobban szem előtt is van. Az végtére is nem baj, ha a dolgozók nap mint nap látják, honnét irányítják őket, és hol döntenek az életükről.

Csupán néhány ablakból szűrődött ki fény. Bezzeg a Parlament szinte minden irodája ki volt világítva, mindenütt nyüzsögtek az emberek: a kormány tagjai és azok munkatársai, újságírók, valamint bárki, aki fontosnak érezte hallatni a hangját. A Parlament mostanság átjáróház. Ehhez képest a Belügyminisztérium maga volt a megtestesült nyugalom.

Kádár elindult a bejárat felé. Mintha csak erre vártak volna, az ajtó kinyílt, és egy egyenruhás férfi lépett ki rajta. Kádár önkéntelenül is hátrahőkölt az ismerős szürkés-kék öltözék látán. Éppen csak a tányérsapkáról hiányzott a vörös csillag, egy lyuk tátongott a helyén, egyébként minden változatlan volt. A férfi bátor lehetett, vagy inkább merész: a derékszíjáról fityegő jókora revolver nem védte volna meg egy orvlövész puskájától. Föltehetően maga is tisztában volt ezzel, mert láthatóan nem akart a nyitott ajtó keltette bejárat fényben sokat időzni. Tisztelgett, aztán határozott udvariassággal, ellentmondást nem tűrő gesztusokkal jelezte, hogy Kádár menjen be. Miután becsukta mögöttük az ajtót, ismételten tisztelgett, és azt mondta:

– Üdvözlöm, Kádár elvtárs. A miniszter elvtárs már várja. Kérem, jöjjön utánam.

Elindult az épület belseje felé. Kádár szótlánul követte. Közben azon töprengett, az épületben vajon milyen minőségben tartózkodnak rendőrök és államvédelmiek. És vajon tud-e erről a kormány többi tagja, vagy akár maga a miniszterelnök? Kizártnak tűnt. Nagy Imre csupán arról tud, amit elmondanak neki. Vagy ha tud is, mit tehet ellene? A Belügyminisztérium mégiscsak a rendőrség és az bizonyos mértékben az államvédelem felettes szerve, és pozitívum, hogy ezekben a nehéz napokban is képes volt megőrizni valamennyit arculatából és ténykedéséből. Mint minden más államigazgatási szervnek, természetesen ennek is megalakult a saját forradalmi bizottsága. Ugyanakkor föltehetően a felkelők is sejtik, hogy milyen arzenál és kik vannak a masszív falak mögött. Ezért nem tettek még csak kísérletet sem az elfoglalására.

Jól is teszik, ha nem ábrándoznak ilyesmiről. Nem lesz még egy olyan vérontás, mint amilyen tegnapelőtt volt a Köztársaság téren. Még egy ilyet nem fog a kormány ölbe tett kézzel végignézni. Ha más nem, akkor majd ő tesz róla, hogy így legyen.

Erről ismét Mező Imre jutott Kádár eszébe, és újra könnybe lábadt a szeme. Talán még magának se vallotta meg soha, hogy mennyire szerette azt az embert. És nemcsak azért, mert annak idején, amikor letartóztatták, az kiállt mellette. Mező pár évvel idősebb volt nála, de hasonlóan mélyről jött, mint Kádár, és noha a felszabadulás előtt a párt későbbi vezetői közül nem egyhez hasonlóan ő is külföldön, emigrációban élt – viszont nem Moszkvában, hanem nyugaton, az ottani kommunista mozgalomban tevékenykedett –, a hasonló indíttatás okán Kádárral sok mindenben egyformán gondolkodott. A Mező házaspár egyike volt azon keveseknek, akikkel a Kádár házaspár a munkán és a hivatalos ügyeken kívül is találkozgatott.

Hát nagyon sok minden mással együtt ezeknek a vasárnap délutáni sakkozásoknak is vége van.

Kádár annyira elmerült a gondolataiban és a hullámokban rátörő érzelmekben, hogy észre se vette, hol és miféle folyosón és lépcsőkön járnak. Aztán egyszer csak ott álltak egy vasikos, tükörsima ajtó előtt. Az egyenruhás férfi kopogott. Bentről mordulás hangzott válaszul. Az egyenruhás benyitott.

Valószerűtlenül tágas irodába léptek be. Nem is iroda volt az, sokkal inkább terem, amelynek túlsó végéről egy természetes férfi emelkedett föl az íróasztal mögül, és döngő léptekkel, kerek arcán széles mosollyal, a szemüvege mögül is csillogó szemekkel elindult az érkezők felé:

– Államminiszter elvtárs! Jánosom! Végre itt! Rendben ment minden? Nem volt útközben semmi baj?

– Üdvözlöm, Münnich elvtárs! Ferenc... köszönöm kérdését. Sima utam volt – felelte Kádár, ám addig nem mozdult, amíg az egyenruhás magukra nem hagyta őket.

Horror Pista

A költő titkos vágya, 2015

dioráma

(kiállítáva a *Papírtól felhőig* című tárlaton)

Stolcz Ádám

A keresztapa

Áruld már el, kisfiam,
hogy miért nem keresel többet!
Inkább heverészel?
Én már nem értem ezt!

A papa lép az ágyad mellé,
és úgy áll fölötted,
karba tett kézzel,
ahogy egy friss halottat lep meg
a felé tornyosuló kereszt.

Sötét van, és sejtéd,
ma már nem jön fel a nap.
Mert már megint feljön a papa!

Némán közelít, a padló meg se rezdül,
diszkréten, mint a szomszédból a fúrás.
Azonban érzed, hogy valaki lát.
A nagypapafejű elmúlás észrevétlen figyel
a falinaptárad börtönablakán keresztül,
ami a napsugarakat nem engedi át,
és vén tekintetét is ekképp rejti el.

Aztán egyszer, hirtelen csak ott van.
Beterít az izzó ragyogása, mint a fény,
ami a szerény szobádba kúszott titokban.

Eleinte
azt hiszed,
hogy elszigetelt életedbe
ismét beszökött a kültér,
kinyitod a szemed még boldogan, nevetve:
úgy gondolod,
a feljövő nap reflektorfényébe kerültél.

De hiszen ez nem is a nap!
A tagjaidat félelem hatja át,
mert meglátod a szoba közepén
fényesen ragyogó papát,
a rémet.

Biztos halált ígér a szeme,
és gyorsat,
reméled.

Úgy érzed, az arcod lángol,
és vörös, mint a leforrázott homár,
mert hol porig aláz,
hol pedig kis híján megöl.

És nem tudod, min nevet,
csak azt tudod, hogy gáz van.

Akár a felé szálló szembogár,
a könnyörgő tekinteted
szénné ég a lámpalázban,
de leginkább te égsz el.

*Majd máskor te gyere föl
– mondja.*

Keress!

Nem mondom el kétszer.

Lidérc

Bár normális ember vagyok,
néha, szégyen és gyalázat,
azt hiszem, hogy tényleg
szellemek járnak a házat.

Kiáltásokat is hallok.
Azonban hiába kutattam,
a halott barátnőmön kívül
itt minden mozdulatlan.

Ő is csak a fején
a lőtt sebet vakarja.
Lelőttem.
Nem kiabálhat, hiszen nem él.

Valami mozdul, és én megfordulok a zajra.

Egy női hajszálcsomó robog el előttem,
akár egy kísértetvárosban az ördögsekér.

Bár mozdulatom felidézi a vadnyugati hősöket,
haszontalan lenne a lövés,
a tükörképemre szegezem
a porszívócsövet.

A hátam mögött ismét csörömpölés.

A pillantásaim ezúttal
a mocskos falakat róják,
és, amikor a sötét sarokba nézek,
oda, ahol a pókok éppen esznek,
látom:
célkeresztnek
tűnő pókhálóját lassan rám igazítja az enyészet.

Várok,
bár legszívesebben már lőnék,
amikor a sarokból
egy színtelen alak előlép.

Felébredek, felkapom a fejem.

A fallal szemben állok
teljesen értetlen,
mint akinek fogalma sincs, miért erre néz.

Rémet láttam,
vagy, fut át az agyamon,
a rém közben én lettem?
Az golyónyom a falon,
vagy elburjázott penész?

Makáry Sebestyén

Az ugrás

Előbb ugrásként, később esésként emlegettük.
Deréktájon az ütés
és a nyugalom és az a megkésett,
ijedt mozdulat, ami megelőzi.
Ami sötét, csak utólag,
de a vonzása, a vonzás nyugalma,
ami az ugrásra késztet,
már megelőzően belülrre kerül.

Magyarázhatnánk bátorsággal, tévesen,
és meg is kíséreljük azzal magyarázni,
dicsekvésképp.

Egy kép utóélete

A képet most újra kirakom.
Az üveglap – jelezve, hogy nem csak
egy megmerevedett pillanat,
nem csak a kedves kép van bekeretezve –
kettétört.

lami hamisat és fontosfalköpeten, ínhúzó-étlem, az összejövede-endő beosztottak hoz-zellemi színvonalának s hamisság néha a ko-ségeltetik hozzá.
en abban a pillanatban ek is lennie kell. Azóta többször maradnék tá- megterítették nekem. íttban vagyok, mint ak-

áról, akinek adtam né- várhattak volna rám. szándékokkal kiköve-ikát, a boldogulás más új ismeretek elevenítik ít, hogy tetemetek toló énekelni eldohányzott r: félrebeszélést, gatyá-Émil behozza tálcán a ből, és arcáról nem azt l egyszer, ahol én, de ő

rosorozlyákat szóltanul mondhatná rólam bár- sbéli eredetiség nélkül? l a legeredetibb eredeti- yetlen út a pályám has- mmel, ébrednem is ne- belőlem minőség a fel- életében néhány kortár- k még itt, mert a másik

s megjegyzések. Nem is nyílennek lennem min-

Felzár

Hát va- zam, n-
Bet-
susogj-
üdvöz-
telen.
kakas-
hány-
vona-
M-
gen-
Ne-
ott-
is-

cs-
V-
t-
k-
já-
H-

„Olyan gyerekek vagyunk”

RALNÓTI MIKlóSNÉ GYARMATI FANNI NAPLÓJA

Az igazán súlyos kárt a hazáját eláruló baloldal jelenti Magyarországnak. Gyurcsány Ferencék Brüsszelbe és Amerikába rohagnak hazug jelentéseket tolni mondani és fecniket gyártani, Magyarországot elárulni és a magyar emberek hátat fordítani. Ma is bármire képesek a hatalom megszerzése érdekében. Magyarország érdekeinek képviseletére egyedül a baloldal képtelen.

A Fidesz Sajtóiroda közleménye

Miért kelletne engem a bíróság jogon?

Nemes Z. Márió

A Bad Reading sorozatból [Eső], 2015–2018
vegyes technika

Ott van benne az a mozdulat is,
az a könyök, a tánc dinamikája,
ami beverte.
Ott azok a közeledni próbáló,
eltaszított, elkapott ujjak.
Vagy egy vállrándítás,
ami lelökte a szögről.
Hamarabb érhetett földet az egyik sarka,
nézem azt az egyik sarkát.

Nyugodt kávézás

Jó lenne csendben maradni.
De beindul a kávéfőző, és elindít.
Megtelik a kicsi, piros, zománcozott bögrém,
amit magammal hordok, ahogy te
az egyszerű, az egyetlen poharad,
vizet merítesz,
erdei vadak fetyelését
hallom bele a kávékortyokba,
és a halkuló dörrenést
– a mozdulat leverí a bögrémet
a szőnyegre –,

egy sietős szalvétával próbálom felitatni
riadt állataidat, de csak a szalvétát pazarlom:
már csak eltakarni vagy oda nem nézni lehet,
és választani egy másik szobát
a nyugodt kávézáshoz.

gát, vagy tényleg ilyen könnyed és vidám. Adott két puszit, én meg azt figyeltem a válla fölött, nem lát-e bennünket valaki.

– Menjünk innen! – mondtam.

– Jó, de hová? – kérdezte.

– A Klauzál térré. Ott legalább le tudunk ülni egy padra.

Elindultunk, én pedig nem tudtam, mivel kezdjem, annyi minden kavargott a fejemben. Idestova két hónapja nem találkoztunk. Néhány percig tartottam magam, semleges dolgokról beszéltem. Között, hogy vannak a másik által nem látott ismerősök, akiket nem látok, de ömleni belőlem a szó az élet értelmetlenségéről, amiért csak az frás és a szerelem adhat vigaszt. Míg beszéltem, Samu finoman elhelyezett vallomásokat hallhatott, amit finom szemekkel és mosolyra rebbető ajakkal nyugtázott, de nem reagált rá.

– És a vallás, a zsidóság? – kérdezte.

– Mi van vele?

– Nem a tofentés és általa maga az élet ad értelmet a létezésnek?

– Hogy érted ezt? – kérdeztem megütközve, elsősorban azon, hogy ő mondta ki, s nem nekem jutott az eszembe.

– A vallás szerint a lét minden átkelt perce isteni csoda, amiért hálát kell adnunk. Vagyis minden ajándékba kapott percet élveznünk kell.

– Ezt mondd majd a végén is?

– Igyekszem tartalmasan élni.

– Folyamatosan a halál felé fordítva?

Nemes Z. Márió

A *Bad Reading* sorozatból [Jelenkor], 2015–2018

vegyes technika

Soltész Béla

Sex on the beach

Olvasták, hogy minőségi időt kell együtt tölteni, randizni kell, mintha nem nyolc éve lennének együtt, hanem most ismerkedtek volna meg. És attól minden rendbe jön.

Kitti választotta az előadást. A stand-up est jó ötletnek tűnt, a Beretvay állítólag nagyon vicces, biztos sokat fognak nevetni rajta, és az átélt pozitív élmény hatására Levente figyelmesebb, Kitti lazább lesz majd, ezt sugallta az a könyv, amit a legjobb barátaitól kaptak. De indulás előtt a férfi mégis szóvá tette, hogy a hajsütő vas bedugva maradt a konnektorba – már megint –, mire a nő szeme villant egyet, és elkezdett úgy tenni-venni a szobában, mintha nem is kéne készülődnie. Levente azt is megtanulta a könyvből, hogy ilyenkor nem szabad számon kérni a nőt, hogy miért nincs már készen, hanem valami pozitív üzenetet kell megfogalmazni, úgyhogy azt mondta neki:

– Jól áll rajtad ez a ruha!

Kitti nem szólt, Levente is csöndben maradt. Az autóban rádiót hallgattak, a parkolóháztól a nézőtérig a férfi még egyszer megpróbálkozott megtörni a csendet azzal, hogy milyen nagy, új házak épültek ide a Corvin sétányra, de erre nem igazán lehetett mást mondani, mint hogy igen, tényleg. Ezt a nő ki is mondta, de utána megint nem volt miről beszélni. Megtalálták a helyüket a színházteremben, leültek.

Az előadásig még öt perc telt el, ott ültek egymás mellett, előre nézve. Megkönnyebbülés volt, amikor a Beretvay kijött a színpadra, végignézett a közönségen azzal a jellegzetes fintorával, és a közönség nevetésben tört ki. Levente akkor, amikor a közönség már nevetett, kiroppantotta a nyakcsigolyáját. A hangozó roppanást elnyomta a Beretvay a kiabálásával. Közben széles gesztusokat tett, ahogy szokta, és amiért szerették.

– Az orvos is azzal basztatott, hogy magas a vérnyomásom, érted, aztán az anyámtól kölcsönkértem a mérőt, de akkor meg az anyám miatt lett magas a vérnyomásom, vágod? Mert hogy folyamatosan hívogatott és okoskodott, hogy kicsi fiam, ne stresszelj egyfolytában! Hát mama, a Jóisten áldja meg... ugye?

A közönség vihogott. Levente jobbra sandított: Kitti is felszabadultan nevetett. Ez jó, úgy tűnik, sikerült oldódnia.

Vagy azért nevet, gondolta Levente, mert az én anyám jutott eszébe?

– Meg azt is mondta az orvos – folytatta a Beretvay –, hogy szerinte le kéne fogynom. Na hiszen!

Kidüllesztette a pocakját. A közönség visítva röhögött.

– Tudod, hogy van ez! A harmadik iksz után eljön az a pillanat, hogy az embernek végre egyenesben vannak a dolgai, egy csomó érzelmi hullámvasút és egy csomó-csomó meló után, és akkor belenéz a tükörbe, és baszki! Ez a plusz húsz kiló mikor került ide?

Kitti felvihogott. Levente behúzta egy kicsit a hasát.

– De most van a Feriéknek eljegyzési vacsorája, azt nem lehet kihagyni, hétfőtől majd odafigyelek! Most meg a kollégákkal megyünk el hosszú ebédre, hát maradjak ki? Egyem a kis párolt répámat a billentyűzet fölött, dobozból? Ugye? Este meg koktéllakció, hozok két mojitót, oké? Ja, hogy abban fél kiló cukor van? Nem baj, hozok még kettőt!

Levente fészkelődni kezdett a széken. Volt ilyen nemrég, kórtélozni mentek, Kitti javasolta, aztán megjegyzést tett Levente pocakjára.

– Sex on the beach! Megvan? Vodka, baracklikőr, narancslé, fekete ribizli? Meg egy kis horrorfejfájás másnap? Na hogy a múltkor az Instantban odaverekedtem magam a pulthoz, a csajom meg hátul maradt, és eszembe jutott, hogy nem kérdeztem meg, mit kér! És akkor mutatom neki, figyelj, így...

A Beretvay a jobb keze hüvelyk- és mutatóujjából kört for-

mált, és a bal keze mutatóujját a kör közepébe dugta, többször, egyre gyorsabban. Aztán széttárta a karjait, és mellúszó, majd gyorsúszó mozdulatokat imitált. A közönség harsogott a nevetéstől.

- Sex on the beach, érted!

Levente is felröhögött.

- A csajom meg bólogatott! Aztán nagy nehezen a mixer megcsinálta, negyedóra volt az is, és a végén visszaverekedtem magam a csajomhoz, és odaadtam neki a koktélt, ő meg néz ilyen nagy bociszemekkel, figyelj! Így! Hogy ez micsoda. Sex on the beach, mondom! Ja, mondja, hogy ő meg azt hitte, hogy azt kérdezem, hogy mára már elúszott a szex, ugye? És ő meg jelezte, hogy igen!

A közönség fulladozva röhögött.

- Hát ja, van ilyen, együtt vagyunk már egy ideje, úgyhogy egyre gyakrabban úszik el a szex. Hashtag házaseset!

Kitti hangosan felvihogott. Levente megint fészkelődni kezdett. Vajon Kitti tudta, hogy ezek lesznek a témák? Neadjisten sugalmazni akart valamit? Mostanában tényleg egyre ritkábban van erejük a szexre, hétköznap szinte soha, hétvégén se mindig, inkább csak minden második vagy minden harmadik hétvégén, meg is beszéltek már, hogy többször kéne, meg hosszabban, meg minden, persze...

Leventének úgy tűnt, hogy Kitti nézi őt. Lassan jobbra fordult, de Kitti egy gyors mozdulattal, mintha a haját igazítaná, elfordult.

Miért nem moziba mentek, tépelődött Levente, valami látványos fantasyfilmre? Amiben másik bolygón, más fajhoz tartozó szereplők kardoznak egymással? Miért épp ide kellett beülniük?

Körbenézett a nevető közönségen.

Mi lenne, gondolta, ha felállna, kimenne a színpadra, és azt mondaná, hogy neki is van ám egy jó története? És elmondaná, hogy a Kitti hogyan csinált rövidzárlatot három hete a hajsütő-

vassal, és hogyan keresték a szomszédok gyertyával a kapcsolószekrényt? Vajon azon is röhögnének?

Persze nem állt fel, és nem ment ki a színpadra.

A Beretvay közben elmondott egy sztorit arról, hogy a barátnője hogy vette át az uralmat a legénylakása felett, először a fogkefe és az alvópóló került oda, aztán egyre több és több ruha, aztán szobanövények, konyhai eszközök, titokzatos krémek a fürdőszobában, utána meg a macska, a tálkáival meg a macskavécével, és előbb-utóbb jön a gyerek is... Vége lett az előadásnak, visszatapsolták, elmondott még egy sztorit, amire már Levente nem is figyelt oda egyáltalán.

Álltak ki a kocsival a mélygarázsból, mentek fel az emelkedőn, és minden lámpa úgy szelte végig a szélvédőt a fényével, mint újabb és újabb kések a húst egy feldolgozó üzem futószalagján.

– Tetszett? – kérdezte Levente, ahogy áthaladtak a sorompó alatt.

– Igen – mondta Kitti. – Köszönöm, hogy szerveztél programot ma estére.

Ez jól esett Leventének, és már épp mondott volna valami kedveset, amikor az utcára kiérve majdnem behajtott egy szabálytalanul tolató kisteherautóba.

– Az Isten basszon meg a kurva anyád hátán, te buzeráns! – kiabálta.

– Ne legyél már ennyire közönséges bunkó! – ripakodott rá Kitti.

Levente majdnem visszaszólt, de végül csak a kormányra csapott két kézzel. Aztán csönd lett.

A lámpák fénye végigpásztázott Kitti arcán, ahogy kanyarodtak. Talán neki is eszébe jutott valami abból, amit a könyvben olvasott, mert semleges hangon, mintha épp csak úgy eszébe jutna, azt kérdezte Leventétől:

– Sok a munka mostanában?

Antal Áron

Segéd munkások

Fordul egy-két kört a furik, de aztán
egy szatyor sörrel meg az egydecisnél
nem nagyobb, apró üvegekkel egy új
arc jelenik meg,

végigülnek mind a betonkerítés
oldalánál, ott, ahol éri őket
még az árnyék; tény, hogy elég meleg van
fél tizenegykor.

A kert végéből

Leggyakrabban akácok
bordázzák be sötét, kis kötegekben a
kurtán és szakadékosan
talpukhoz ragadó, szürke hegyoldalak
felszínét, a határ felől
(onnan még a hideg, gleccseresen kemény
és kék láncolatokra is
rálátnék) lefelé futva, csak egy sovány
sávban hagyva bejárható,
kis tisztást a gerinc legtetején, szabad
pillantással a völgyön át
utcákat terelő, nagy panelok felé.

Takács Márton

A lány, aki a magyarhoz hasonló nyelven beszél

1.

de komolyan én nem hazudok
guglizzátok meg hogy
első teknő
ilyen tárogatós emberek zenélnek
őrült ritmusosan
higgyétek már el
azt fogjátok látni
hogy dobbal vannak meg hárfával
trombitával
csak azért nem tűnik hitelesnek
mert ti többen vagytok mint én
de ez az igazság
ez még kurva régen volt

5.

ha nem hoztál
szerintem a tivadari diszkóban
tudsz fürdőruhát venni
vagy Mátészalkán
bemegyünk a Tiszába
leprások leszünk
ugyan nem halunk meg feltétlenül
de olyan mérgező anyagok

oldódtak ki belőle fentebb
hogyan beszivárog
a méhlepényedbe is
még a magzatodat is tönkreteszi

6.

a második legdurvább élményem
tudod hol van a hősök temetője
na mi oda szoktunk járni parkolni
mert ott ingyenes
apával voltam ott
mondom nézzük már meg ezt a temetőt
úgyse voltam még itt soha
van ott egy nagy obeliszk
mondom apa apa nézd
ott egy csávó szipuzik
lebotorkál mi egyből arra gondoltunk
hogyan pénzt fog kérni
nem kért
elkezdte nekünk mondani
maguk élnek vagy holtak
mondjuk hát élünk élünk
mert én néha szoktam látni a holtakat
mondjuk neki hogy hát jó magának
már ezért megéri szipuzni
mondja hogy hát ő néha látja
vörös kereszt van a mellkasán
és az összes holtak körül táncolják
és azt mondják neki
kapitányom kapitányom
mindig mondja a vörös kereszttel
hogyan ő meggyógyít megvált engem

beszélgettünk így meg úgy
fogalma sem volt mi az
a második világháború
mondta hogy mindig nézem
ezt a szöveget
de akárhogy nézi
nem tudja kiolvasni
mondjuk neki mert cirillül van
az mi
mondtuk neki hogy szláv nyelv
meg minden
kiolvastunk neki néhány nevet
azt mondja ezt még soha
senki nem tette meg nekem
mert néha jönnek ide
emberek ásóval
mert azt mondják
hogy kincsek vannak elásva
az obeliszk alatt
mondjuk hogy azok jó
bolondok
ő is mindig mondja
elkergeti őket
mert ő itt őrzi a holtakat
neki a holtak megmondják
hogy ne engedje
az ásós embereket ide
de látja hogy
mi nem ásóval vagyunk

Tönköl József

Napló

Didergőn hajnalodni kezd, és halott anyánk szívéhez
jégfehér madárszárnyakat visz egy teherautó,
nem csodálkozol, hiszen a fehéret
legjobb az újra meglett ezüstsirályokkal leírni,
mikor télen fölkeresik a folyókat, a lakótelepeket,
vagy hóbagollyal, vagy az éjszaka szikár tölgyeivel,
játszik a Republic: lehet, hogy most kezdődik minden,
az énekes kiáltása ott pihen a rozs zöld lángjában,
csodálkozol, mi lett a lelakatolt házakból,
sűrű levű szókörtéből, rétekre állított határjelekből,
hajnalban, ha ébredsz, mák koronájából ömlik a mag,
Cigánytóból merített iszap járja át a kezed,
s gyűlnek, rognak köréd csordák, kazlak, temetők,
lehet, hogy élni fogunk, túlélni ezt is, ezt a napot,
a szűrő zsidbadásokat álló délben vagy vacsora után,
az érő gabona lábunknál emelkedik,
az év elszáll az átlátszó tükrök felett,
mellszobrok dőlnek, kövülnek, mint asztalon a pohár,
hegedűk, viaszszárnyú angyalkák, üveg gyertyatartók,
lépkedünk egy lépcsőházban, csomaggal a kezünkben,
mint egykor valamelyik dűlőúton,
mintha anyánk hangját csak most és onnan hallanánk,
kiáltunk utána, amíg riadtan kiáltani tudunk,
de a porból, ami fekete lett, csak egy suttogás érkezik,
csak a tehén szájkosaráról lóg le hosszan a szálkás nyál.

Veres Bálint

LISZT FERENC ÉS A MŰVÉSZET TEMPLOMA

A zene Pantheonja

1835-ben Párizsban egy huszonnégy éves, távoli országból származó fiatalember – fenomenális zongoravirtuóz, akinek a legendák szerint már születése pillanatában csodás égi jelek vetítették előre üstököszerű művészi pályáját¹ – az idegen próféta hangjának különös és esszenciális nem tűrő erejével terjesztett elő a *Gazette musicale*-ban egy nyolc pontból álló kiáltványt a művelt közönség (és nem utolsósorban Lajos Fülöp adminisztrációja) számára. A kiáltvány A MŰVÉSZEK HELYZETÉRŐL ÉS HELYÜKRŐL A TÁRSADALOMBAN című írásban szerepel, s ez a cím mindjárt kontextust is kínál a követelésekhez, melyek önmagukban egyszerű magyarázat után kiáltók és tal kézfekvők. Alább teljes terjedelmében Liszt Ferenc írásának vonatkozó szakaszát. Minden művész, a művészet és a szociális haladás nevében követeljük, hogy:

(a) Ötévenként rendezzék meg az országban a dráma és a szimfonikus zene gyűlését, és egy hónapon át a Louvre-ban a legjónépszerűségeben levők elő a három műfaj legjobbnak talált alkotásait, melyeket azután a kormányzat megszerzi és a maga költségén kiad – más szóval: követeljük egy új múzeum, egy zenei múzeum megalapítását.

(b) Vezessék be a zenekultúrát a népszokásokban, teressék ki más iskolákra is, és ennek kapcsán hívják meg életre új egyházi zenét.

(c) Szervezzék meg újra az énekeseket, és fejlessék meg a gregorián éneket valamennyi párizsi templomban és a vidéki templomokban.

(d) Anglia és Németország nagy zeneművészeihez hasonlóan rendezzék meg a filharmóniai társaságok közgyűléseit.

(e) Szervezzék meg operaszínházat, koncerteket, kamarazene-előadásokat a Conservatoire-ról írt előbbi cikkünkben kifejtett tervekben.

(f) Alapítsanak a Conservatoire-tól független zenei és tánciskolát, melyben a legkiválóbb művészek a zene tanának, s amely székelyek, németek és minden nagyvárosára.

(g) Állítsanak fel zenetörténeti és filozófiai tantervet.

(h) A reneszánsz zenéjétől napjainkig a zene és a zenei művészetek legjelentékenyebb műveit tegyék olcsó kiadásokban hozzáférhetővé. Ez a kiadás, amelynek fokozatosan és történeti sorrendben a népdaltól Beethoven Kórusműveitől kezdve magyarázatot és egészében fel kell ölelnie a művészet fejlődését, ezt a címet viselnie: *A zene Pantheonja*. Az ehhez kapcsolódó életrajzok, értekezések, magyarázatok és felvilágosítások előbb kiadottak igazi zenei enciklopédiát alkotnának.²

Mielőtt a Louvre-ban megrendezendő szimfonikus zenekari koncertek kortárs muzeológiai áthallásaiba belefeleledkezünk (a múzeum mint multimediális tér, mint kulturális forum-romanum stb.), mindenképpen morgonyozzunk le „a zene Pantheonja” kifejezésnél. Annál is inkább, mert ez az észme még a késő polgári zenekultúrának is a fundamentumát látszik képezni, amennyiben ama zeneművek kollekcijára utal, amelyek a komolyzenei kánon alkotják. A kánon pedig annak az arcképcsarnoknak képezni tárgyát, amelyben a zene istenei, félistenei és hőrszai foglalnak helyet.

Nemes Z. Máriaó

A *Bad Reading* sorozatból [Holmi], 2015–2018
vegyes technika

Nyerges Gábor Ádám

Alapvetően lányos dolgok

(részlet a *Mire ez a nap véget ér* című készülő regényből)

Kuka először nem tudta mire vélni a kérdést. Másodikra se, ránézett a Teklára, az meg olyan furán nézett – hát, végül is, ahogy szokott. Erre aztán, mint zavarában rendre, elröhintette magát. Végül bementa, hogy nem, a Tekla nem mondott semmit, csak ő is röhögcsélt kicsit. De miért nem? Hát erre már végképp mit mondjon. Megint nem tudta mire vélni. Megint másodikra sem. Megint ránézett a Teklára, de az most nem nézett annyira furán, inkább ilyen kicsit sértett-haragos fejet vágott, és akkor most emiatt Kuka még kevésbé értette, hogy mi van. Hogy most a Teklának az esik rosszul, amit egyébként ő is gondol, ha így belegondol, de odáig még így nem is gondolt bele, hogy a Szilvinek tulajdonképpen mi köze lenne hozzá, ha amúgy igen, meg minek kérdezi, mit érdekl. Vagy az a baj, hogy őt kérdezte a Szilvi? Mármint, hogy kettejüket, hogy az nem tetszik a Teklának? Mindenesetre a Tekla csak állt ott, keresztbe font karral, és a földet kezdte bámulni, és érezhetően nőtt a feszültség, ami tök fura volt, mert persze, a Szilvi tök hülye, hogy csak úgy odamegy hozzájuk, és mint valami vizsgálóbíró, ilyen méltatlankodó hangsúllyal csak úgy, minden előzmény nélkül nekik szegezi a kérdést, hogy akkor ők most járnak-e, és akkor még utána azt is, hogy de miért nem, de az, hogy ebből még ilyen mérges feszültség is keletkezzen, amit viszont tagadhatatlanul érzett, az is, még külön furcsa volt. Mert azért, valljuk be, valotta be magának, hogy a Szilvi persze, hogy tök hülyén viselkedett, de, ami azt illeti, a Tekla is, mert most mit kell itt csinálni a nem is tudja, mit, balhét, mert megkérdezte, hát megkérdezte, istenem. És akkor Kuka megint érezte, amit főleg érezni szokott szinte mindig, ha emberek között volt, hogy valami így nő és erősödik. Olyan érzés, mintha nekiállna felgyűrődni a szőnyeg

a talpa alatt, mint amikor alászorul valami kis izé, kis tárgy, de nem olyan nagy, hogy szabad szemmel észre lehessen venni, de aztán, amikor az ember rálép, ott van a lába alatt egy ilyen kis, nagyon idegesítő dudor. És akkor egy ilyenféle érzés kezd el nőni, mert kínos a helyzet, ezt határozottan érzi, hogy egyre kínosabb, egyre feszültebb, és akkor kéne mondani valamit. Főleg nem neki, szerinte legalábbis, hanem a Teklának, ezek ilyen alapvetően lányos dolgok, hogy ki kivel miért jár vagy nem jár, meg ő most erre mit mondjon, hát nem járnak, azt ő mondta be, ő a maga részéről már kivette a részét ebből a beszélgetésből, most már igazán a Teklán lenne a sor, erre az meg itt adja a durcást, és még véletlenül sem segítene, úgyhogy tovább nő a feszültségdudor, Kuka fülében már hovatovább visít és süvít a vészjelző, zúg a feje, hogy itt üresjáratban áll egy szituáció, ahol az egyik mit üti bele az orrát, a másik meg miért nem bír akkor felelni, és az egész őrajta áll vagy bukik. Jó, tehát neki kell valamit mondania, törődött bele, miközben további, súlyos másodperctörtrészek teltek el, amiknek az eltelése már eleve tovább növelte volna a feszültségdudort, de hát még így, hogy ilyen szerelmi dolgokról van szó, és hogy akkor még neki is köze van hozzá, és hogy mindennek tetejébe pont a Tekla a másik érintett fél, aki most itt áll mellette, tehát úgy kéne őneki nyilatkozni a Tekláról, hogy miért nem járnak, hogy közben azt a Tekla is hallja, tehát nem árt megválogatni az amúgy is, többnyire gondosan megválogatott szavait, de közben persze válaszoljon is már, mert eleve lemaradásban van, a szituatív dudor exponenciálisan tovább nő a szimbolikus szőnyeg alatt, már-már ledönti a lábáról, és sípol a feje vagy a belső füle, és szíve szerint már üvöltene, hogy elég, az istenit, elég már, de közben azt, persze, nem lehet. Tehát akkor a további hátralevő ezrelékmásodpercekben nemcsak azt kell meghatároznia (először még csak magában és magának), hogy ő miért is nem akar járni a Teklával, ami eddig, ez a neheze, hogy eszébe se jutott, magyarán szólva halványlila gőze nincs arról, hogy miért nem

akar járnai a Teklával, de aztán még azt is ki kell találnia, hogy azzal szemben mit mondjon a Szilvinek, úgy, hogy azzal lehetőleg a Teklát se sértse meg, mármint azzal, hogy ő, Kuka, most akkor bevallja, hogy. Hát, végül is nem is tudja.

Vegyük akkor számba, szánta el magát, miközben még tovább tágult a fojtó feszültség idegdudora az egyre elviselhetetlenebbül zúgó fejében, plusz azt is hozzákalkulálta, mert tudta jól, hogy minden egyes múltó ezredpillanattal inkább ciki lesz, hogy egyikük sem mond semmit, mert akkor az most olyan, mintha mégis járnának, ami önmagában is ilyen hülye, kínos szitu, de akkor még ő nemet is mondott korábban az első kérdésre. Na, nézzük, nézte. Először is a Tekla elég csúnya. És hát lényegében ennyi. Kuka kényszeredetten mosolyog, tűnődve bámulja, leginkább a plafont. Meg, jó, hát végül is elég fura. De, mondjuk, ki nem az, legalábbis neki, Kukának, hát a Szilvi, mondjuk, ha már, az összehasonlítás végett, nem az? Most lopva rápillant, méregetőleg. A Szilvi persze egész csini, mondjuk, annyira nem nagy szám, mint amilyenek, úgy sejtí, tarthatja magát, de tényleg olyan csinoska, a Tekla meg nem. De hogy fura mindkettő, meg általában mindenki rettentő fura, vagy persze, amire ilyenkor jutni szokott, és már ezredszer is ugyanerre jut, biztos inkább ő a fura, és akkor mindenki más normális. De mondjuk a Tekla a mindenki máshoz képest is fura. De ez meg kit érdekel, ha egyszer a mérce, legalábbis neki, úgyszem a mindenki más, neki speciel a Tekla is fura, ami, persze, nem jó, de nem is rosszabb, mint bárki. Áh, zavaros ez az egész, ő meg nem is akart most ilyesmikre gondolni, amúgy is, már hetek óta nem volt szerelmes senkibe. Egyre kényszeredettedben, egyre erőteljesebben vigyorog, izzad, néz is, felváltva mindkét lányra (plusz plafon), de közben nem is akar direktbe rájuk nézni, pláne ilyen hülye helyzetben, most már tényleg kurva ideges, miért kell őt ilyenekkel piszkálni, miért nem szállnak le róla, persze, tudja, erre is már ezerszer jutott korábban, hogy annyiból az ő hibája, hogy

Összegyűltek!

Meteorológia

Sötét van, de nincs késő.
Késő van, de nincs sötét.
Hogy tudott elmúlni,
ez is milyen évi?
Mintha mégis a rossznak lenne több köze a széphez.
Nehéz úgy elbújni, ha fénylesz.

Értelmet keresel,
a szavakon átok.
Kiadtál egy hangot,
nem a sajátod.

Nemes Z. Mórió

A *Bad Reading* sorozatból [ÉS, Magyar Narancs], 2015–2018
vegyes technika

részben azért is, mert ahhoz, hogy békén hagyják, kéne mondania valamit, de ez az, hogy ilyenkor ő nem tud, mi a francért kell akkor őt piszkálni. Beakadt ez a lemez, de kész, lejárt a hezitálási idő, végérvényesen mondani kell valamit, már vagy háromszor, egyre idegesebben, közben már inkább morgásszerűen fel-felröhögött egyre agresszívabb zavarában, megvonta a vállát, nem tudom!, vágja rá végül a, így hiszi, normálisnál kicsit agresszívebben, olyan affektált, sértetten hajszolt hangtartományban, amit, ezt is biztosra veszi, a többiek nem tudnak mire vélni, lám, a Szilvi, látszik rajta, meg is riadt, meg is sértődött, jó, hát nekem mindegy, mondja kifejezetten sértetten, és fakép-nél is hagyja őket, a Tekla meg továbbra is lefagyva, dühösnek is tűnik valamiért, zavarban is van, pedig hát neki se tetszhet ő, Kuka, minnek is tetszene, meg neki se a Tekla, ez van, van ez így, na és akkor mi van. De most hirtelen mindenki azért elég hülye lett, még jó, hogy a Tekla végre magához tér, és megtöri a csendet, és elkezd beszélni arról, hogy még egészen kislány korában az kezdte érdekelni, hogy milyen íze van a saját nyálának, így kicsorgatott, nem köpött, csorgatott egy kanálnyit, aztán várt pár percet, és megkóstolta, Kuka megint zavarban, mert, hát egyrészt fujj, meg kinek jut már eszébe ilyen hülyeség, másrészt, ez azért egy sokkal jobb zavar, vagy hát kevésbé rossz, mint az előző, és ezért hálás is a Teklának, hogy most, legalább így késve, elvégre ő Kuka is mindig késik, ha ilyenkor föl kell találnia magát (lám, most sem tudott más témát fölhozni, mert nincs témája), szóval azért most elég hálás neki, hogy egy kicsit enyhített a helyzeten, röhög is, szája elé kapja a kezét, mert egyre jobban röhög, valószínűleg lángolhat az arca, mert még zavarban van, most is, meg az előző miatt is, meg izzad, meg hát, és főleg, fujj, de azért röhög. Édes volt, olyan édeskés, összegzi a Tekla, és olyan fejjel mosolyog hozzá, mint egy büszke kisgyerek, aki épp valami szépet rajzolt. Jó, nyugtázza Kuka, és még röhög egy kicsit, visszafelé menet a saját padjához. Meg azért főleg fujj.

Szikszai Dóra

egy fotel bőrében

egy ronda, vajszínű bőrfotel vagyok.
a kilencvenes években divatosnak
számított az ilyen, aztán már csak
arra volt jó, hogy koszos ruhákat
és könyveket dobjanak rá. nap nem süti
a bőrt, fakul, repedezni kezd az időtől.
a bélést összenyomják a súlyok.
persze vannak szebb napok, mikor
csak egy könnyű díszpárna ékesít,
mégis rettegek minden lomtalanításkor.

Visszhang

Emlékszel, anya, mikor régen
Néha kimentünk az erdőbe,
És azon a ponton megállva,
Ahol a rét teljes erejéből belefut a fákba,
Kiabálni és ugatni kezdtünk,
Vártuk a visszhangot,
És meg is kaptuk, mi,
Az anyakutya és a kicsinye.

És emlékszel, mikor
Az előszoba kövén feküdtél sírva,
Én meg álltam, és néztem, ahogy kiabál veled,
Hallgattam, ahogy a koponyád
Koccan a padló kövén,
A visszhang belecsapódott a falakba.

Tudod, anya, hasonlítasz a visszhangra,
Ha kiáltottam, egyből válaszoltál,
Mint mikor véletlen
Szinte teljesen egyidőben ugattunk,
És úgy hangzott, hogy a vékony hangomra
Nem a sajátom mása érkezik vissza,
Hanem a te mélyebb tónusod,
Ami ott volt a falakban,
Az erdőben, később már a testemben.

irodalmi lap
eső

2008. téli
XI. évfolyam 4. szám

SPIEGEL

Báthori Csaba
Bátorligeti Mária
Benedek Szabolcs
Bíró József
Darvasi Ferenc
Dienes Eszter
Fabó Kinga
Ferdinandy György
Fodor György
Hecker Helga
Kele Fodor Ágnes
Lázár Balázs
Lázár Bence András
P. Nagy István
Révi Norbert
Sepsi László
Serfőző Simona
Sütő Csaba András
Szalai Zsolt
Szarka Klára
Szávai Katalin
Szent Ernő
Szolcsányi Ákos
Toroczky András
Turczy István
Varga Dániel

HO PPA!

Nemes Z. Mórió

A Bad Reading sorozatból [Eső], 2015–2018
vegyes technika

Nyirán Ferenc

Bomba

Egy világháborús bomba.
Fölötte évtizedekig élet
megy, villamos jár, lakóházakban
emberek szeretnek gyanútlanul.
Ötszáz kiló fel nem robbant
sunyi vas, fél tonna halál.
Virágok virulnak rajta. Így
ketyegtél bennem időtlenül,
de már hatástalanítottalak.

Iguána

Lassan másztam ki az
emlékek mocsarából.
Egy iguána mozgását
tettem sajátommá.
Fehér falakon kúsztam
a holdsütötte éjszaka
manóival. Hálátlan egy
népség. Fossziliák után
kutattam koponyámban.
A medence szélén forró
volt a beton. Üde arcod,
szép fogsorod elvakított.
Amerre mászok, húzom
magam mögött a mocsár
bűzös vonalát, múltam
hordalékát.

kabai lóránt

egészen hétköznapi szombatnak indult.
felkeltem, kávéfőztem az enyhe másnappal mit sem törődve.
szorongtam egy sort, ahogy a majdnem felhőtlen égre néztem
a belső udvar szűk perspektíváján keresztül. a napot nem láttam.
ki akartam nyitni egy sört, de inkább ittam még egy kávéfőztem,
dohányoztam, majd mikor már nagyjából megnyugodtam,
visszafeküdtem kedvesem mellé az ágyba, megöleltem.
éles képek sorozata futott le előttem, „csak úgy” bevillantak
innen-onnan, valós és képzelt közt ide-oda kíméletlen ugrálva;
rengeteg vér a járdán, szerencsétlenül esett a görcsrohám alatt el,
harckocsik budapest utcáin, ahol hiába keressük egymást,
idegenek között eszmélek másfél éves koromban egy műtőben,
és a minapi mocskos rémálom minden apró részlete is –
a tévét be se kapcsoltam. szerelmeskedtünk, majd reggeliztünk,
terveztünk ebédet, nagy sétát, kikerültek az új festmények a falra,
eszünkbe se jutott tüntetésre vagy könyvfesztiválra menni.
a barátom hívott, ittam egyet vele a sarki pokolban,
hazaérve mégsem főztünk nokedlit, de végre sétáltunk,
néztük a kacsákat a félbevágott csónakázótávon,
hallgattunk gyerekzsivajt. jó volt élni. aztán meghaltunk.

Ritka és becses az élet

kabai lóránt verséről

Ritkának és becsesnek tűnik az élet szombaton. Állítólag ekkor, este a legboldogabbak az emberek: vége a hétnek, a hétfőre ráfordulni még van másnap egy délután, egy este – kegyelmi pillanat. Örökhétfő előtt még lehet egy kicsit élni. Úgy tűnik azonban, nem is kell hozzá az este, elég egy váratlanul induló szombati reggel, napfényben, majdnem felhőtlen éggel, kávéval. Csak ne történjen semmi különös. Nyári lapszámunk látószögében ezúttal Kabai Lóránt egészen hétköznapi szombatnak indult... kezdetű verse áll.

Kabai versében nem is történik semmi különös – szombat reggel van, valaki felkel, kávéfőz, rutinból észre sem veszi a másnapot. Kinéz az ablakon, vagy a szűk udvarra lép, onnan néz fölfelé-kifelé. Felhőtlen az ég, bár a nap nem látszik – természetes állapot. A szemlélődő kissé szorong, de aztán az is elmúlik, mint majd a felhőtlen, napdús reggel is. Egy gangos bérház földszinti lakását

képzelem el, a konyhából mindjárt a szűk belső udvarra léphe-tünk. Nemcsak hogy nem látszik a nap az alulnézeti perspektívából, talán még nem is süt oda be – nincs fénysáv, melyben sütkérezn-i lehetne, ez még nem az a szög. Szombat reggel van, ha körbenézünk, egy-két lakó köntösben szívja a reggeli cigarettáját. Másik kezükben kávé gőzölög – feljebb, a másodikra-harmadikra már elér a fény, beleállnak a sávba. Kora nyár van, még nem éget. Pár hét, és már csak este mozdulnak ki, vagy egy zápor után. Egészen hétköznapi szombat reggel. Ráadásul nincs egyedül: „visszafeküdtem kedvesem mellé az ágyba, megöleltem.” Lopott pillanat, amely nyomasztó és perspektívátlan is lehetne akár, ha nem lenne bent a kedves. Visszafekszik, most oldaltekintet: a nő haja kibomlik, keze nyírfaág, nem ébred fel. Bent a kedves: záloga és eredője a kinti pillanatnak; válasz a kérdésre, hogy „ugyan minek bármit is foly-

tatni?“. Nem nagy költői invenció, mármint a pillanat, a helyzet, hogy nem akárki szuszog odabenn, hanem a *kedves*. Idill, már régóta, mielőtt lettek volna bérházak. De talán a sulykolásra, ismétlésre legérdemesebb pillanatok egyike, nem bánom. Még akkor is, ha az álmok, félálomok, melyek csak úgy bevillannak, nem az idill folytatói: lidércesek, akaratlanok – olyan természetesek, mint a felhőtlen ég. Gyerekkor, egy soha nem volt múlt, valami homályos történelmi ösképzet, a tegnap este – jöhetnek bárhonnan: „rengeteg vér a járdán, szerencsétlenül esett a görcsroham alatt el, / harcokcsik budapest utcáin, ahol hiába keressük egymást, / idegek között eszmélek másfél éves koromban egy műtőben, / és a minapi mocskos rémálom minden apró részlete is –“. De Kabai versében éppen a jónak és rossznak, az idillinek és a lidércesnek ez a visszafogott, nem tolakodó dinamikája a megkapó: hogy ez is van, az is van, természetes – az egésznek része ez is, az is. Egy idő után oly sok minden halmozódik fel, hogy lehetetlen a tabula rasa, mindig lesz valami, ami fölnyoma-

kodik a repedéseken át. Az ember egy idő után építmény, szerkezet, jóból és rosszból egyaránt épül. Elég az, ha már *nagyjából megnyugszik*. Mondjuk egy szombati reggelen.

Amennyire (hét)köznapi Kabai verse, annyira tartja magát távol a köznapi eseményektől, félkötelességektől – nem oly fontosak. A tévét be se kell kapcsolni, a friss reggeli viszont jó. A kávé is jó. Csinosítani a közös lakást, az is jó, jobb, mint tüntetésre vagy könyvfesztiválra menni. Saját magába visszavonult élet, de nem csonttorony, remetelak, mert épp az van meg belül, amit felesleges kívül keresni. Legfeljebb a „sarki pokolban” egy fröccs egy baráttal. Az még nem szakítja meg annyira a napot, hogy ne lehessen sétára indulni a kedvessel. És megint az egyensúlyozás jó és rossz között: a kocsma pokol – hány lidérces félálom származhat onnan? De hazatérve nokedliszaggal, készülés az ebédre, majd séta. Gyerekszivaj a tópart széléről. Valahogy itt dől el, hogy mégis csak a jó pillanatok kerekednek felül talán – van kivel osztozni

bennük. Talán ennyi épp elég. Az egészen hétköznapi szombat éppen azért válik nem hétköznapivá, mert hétköznapi tudott maradni. Most nincs kötelesség egy ideig, szabad a séta, nem szólhat közbe semmi. Kár lamentálni, dühöngeni. Kabai verse nem vár sokat – ugyanakkor mindent, ami lehetséges, ha az ember egy több-

ismeretlenes egyenlet vendége. Nem hazudik hagymázás idillt. Se részeg romantikát. Egyszerű, mint a nokedliszaggyal. Minden könnyed benne, mert nem rákódik rá a felesleges ballaszt, a holt súly. Ez kéne, hogy ismerős legyen, mert úgyis „ráncosodik a bőr, kihull a fog” – legalább előtte talán jó volt élni.

Mizsur Dániel

Papírtól felhőig

A printkultúra válságáról és az Apokrif képzőművészeti kiállításáról

1958 és 1962, Febre és Martin *L'apparition du livre*, illetve McLuhan *The Gutenberg Galaxy*. *The Making of Typographic Man* című műveinek megjelenése után sok tanszéki kultúra- és média-kutató írt könyvtörténetet. Közülük nem is egy próbálta kikövetkeztetni, hogy mikor és milyen formában szűnhet meg a printkultúra, mikor veszi át a papíralapú írásbeliség helyét a digitális, mit nyerünk és veszítünk majd ezzel a váltással.

Újabban a képzőművészetet foglalkoztatja feltűnően a kérdés. A könyv felértékelődött, kiemelt témává, hívószóvá, sőt bevett médiummá vált, a kortárs művészeti közegben a könyv ma olyan, mint a hetvenes években a videó, a kilencvenesben az internet. A szóban forgó közeg legfontosabb eseményének tartott kasseli Documenta emblemátikus műve tavaly Marta Minujín könyvekből épített, monumentális Parthenón-másolata volt.

De a Documenta súlyponti kiállításán, a Neue Galerie-ben is egy könyvhalom kapta a legnagyobb kuratori bizalmat: Maria Eichhorn nácik által elkobzott házi könyvtárakat egyesített új gyűjteménnyé, eltüntetett családokra és egy eltűnőben lévő médiumra emlékeztető könyvtártonnyá. Szintén tavaly nyáron, a kortárs körökben hasonlóan mértékadó Velencei Biennále központi kiállításának egyik pavilonjában, a *Padiglione degli artisti e dei librai*ben is merő könyv volt minden. A falakon és a tárlókban monográfiaevő performerek, téstába sült, tintába áztatott, túvel, ollóval és pengével destruált kötetek kerültek egymás mellé.

Hogy a megátalkodottan „a legújabb újat” kereső kasseli és velencei ügyeletes kurátorok nem tudtak ellenállni ennek a nosztalgikus bibliofiliának, már önmagában tünet. De egyébként is: a zine-ek xerox-reneszánszukat élik, Budapesten az ősszel nyílt egy vállaltan printérzékeny kortárs hely, az ISBN könyv+galeria, az utóbbi években pedig itthon is elkezdtek első- és középgenerációs képzőművészek

munkákat készíteni könyvekből/könyvekről.

Közülük többen publikáltak az Apokrifban, az egyik utolsó periódikában, ami offline indult, éppen tíz éve. Azóta ugyan jelentek meg új folyóiratok, de nagy többségük online. A papírhoz való ragaszkodása miatt kissé arrièregarde Apokrif a fent vázolt kérdést, a printkultúra állítólagos végét választotta születésnapjára tárlata témájaként, és az említett, képrovatában közölt szerzői közül kért felhat képzőművészt, hogy állítsanak ki tipográfiaalapú, illetve a nyomtatott szöveg kultúrájára, érzékiségére rákérdező munkáikból.

Miközben az olvasó végigfutja a jelen kiállításvezetőből lett esszét, a print történetének stációi épp a semmiségbe tűnnek, muzeálissá válnak. Kovács Olívia képeinek olykor szinte tárgy nélküli, mindent belengő nosztalgiája visszavezet abba az ántivilágba, ahol egyáltalán nem volt egzotikus az írógép vagy az a számítógépes szövegszerkesztővel készült dokumentum, ahol a sorok végén ott az enterek bekezdésjele, a csalhatatlan nyom, hogy gépiró dolgozott rajta, ahol

a rövidebb-hosszabb szóközöket vagy a sor széléig tartó úrtólomlemezekkel töltötték ki. Tillmann Hanna teljes egészében ilyen ólomlemezkből álló munkáján a szöveg egyébként vízszintes csendjei fordulnak el 90 fokot, és állnak szoros, immár képi rendbe – miközben a vakdombor felidézi a régi printtechnika, a mélynyomás plasztikus felületét. Gróf Ferenc szintén tipográfia és képzőművészet közös határszakaszán egyensúlyozik kísérleti betűtípusainak metszések. A konceptábécé-sorozatából kiállított *Zero alphabet* kiindulópontja egyetlen karakter, szerkesztési alapelve pedig afféle tipo-endogámia: minden betűjét egy felnégyelt „0” egyforma ívrészleteiből állította össze. A szöveg, amit ezzel a betűkészlettel szednek, először neoavantgárd ornamentalsnek, majd zagyvaságnak hat, végül úgy engedi magát kibetűzni, hogy továbbra is bizonytalanságban tart: azzal szembesít, hogy mindaz, amit éppen olvasol, alapvetően semmit sem ér.

Molnár Judit Lilla *Are you still offline?* című installációja napjainkra reflektál, amikor a kriti-

kai szövegkiadás összeállítása a szövegszerkesztő korrektúrafelületén, a Dropbox verziókövető funkciójában és az e-mailfiókok mélyén szimultán zajló adatbányászattá lényegül. Amikor a könyvek, lapok és olvasók számára zuhanására panaszkodunk, a nyomtatott textust dicsérik, de a szerkesztőségek kisszobáiban gúlában áll a remittenda. Ahogy a szöveg elszakad az anyagtól, a Nemzeti Kulturális Alap által táplált kiadványok visszárus példányai a kultúra – az installációban is tornyokba rendeződő – limbusában ragadnak: legfeljebb folyóméterben lehet beszélni róluk, s csak addig nyitották ki őket, míg átvitte az összes oldalt a sniccer. Tranker Kata gyengédebben bánik az Európa Könyvkiadó *A világirodalom remekei* sorozatával: a *Normal state of mind* egyszerre idézi nagyszüleink billenőüveges Lingel könyvszekerényekkel zsúfolt halljainak lassú, állott szagát, amit az újraolvasott kamaszregények felett érzett csalódás csak otthonosabbá tesz. Az installáció ugyanakkor ritka dologra képes: egyszerre plasztikusan és szubtilisen jeleníti meg a szellemi ki-

egyensúlyozottság billenékeny állapotát, ahonnan a szerencsés pillanatokban még fentebb vezet Jákob létrája. Horror Pista forgatókönyve radikálisabb: diorámájából lefele látunk, / mint egy alagsori szobába, ahol az történik, ami épp a bölcsésznek kibírhatatlan. Talán nem egyéb, / kibontanak egy rongyosládát, / lemérik, hány kiló egy denevér. Horror szobadobozba költöztetett bölcsésze talán pont Vörösmarty éjszakáját éli, és most se hagyja aludni a kérdés, hogy ment-e a könyvek által a világ elébb?

Konkrét cselekvési tervet persze a képzőművészek műtárgyakká kidolgozott gondolatai, e hol ringatózó, hol nekilóduló haláltánc kiállításá tömörített összefoglalása láttán se lett könnyebb felvázolni. Mi is csak azt írhatjuk: ha a szöveg súlya nem is azonos a papír és a tinta tömegének összegével, azt érdemes volna felmérni, hogy mi az, amit kiszorít

Gutenberg, ha fejest ugrik a mendencébe. Azt vélhetően a leghaladóbb bölcsészek is elismerik, nem mindegy, hogy *Az eltűnt idő nyomában* 7 kötetre vagy 1,8 megabyte-ra rúg; hogy mást jelent keresni a polc előtt a könyvgerinceket betűzve, és mást az e-book fájllistájában scrollozva. De megnyit érnek valójában ezek a finom különbségek? Miért van igazából a print? A papír szaga, a lapozás relaxáló mozdulata néven közismert olvasói igényekért? Vagy a „New York kávéházakat játszó” alkotói hiúságáért? Önmagában honorárium viszontlátni magad nyomtatásban? Az ofsetet nyomdák költségtényezője megbánás nélkül szerzői-szerkesztői-korrektori bérkiegészítéssel konvertálható? Vagy a kézműves sör, lillahagyma és szakóca után betör/visszatér a prémium print? Legyen bárhogy, remittendát hagyj, kedves olvasó, legyen mit felvágunk a huszadik évfordulón.

Gucska Magdolna
veress dani

(A *Papírtól felhőig című kiállítás* 2018. április 6-a és 9-e között volt látható a budapesti Labor Galériában. A szöveg a kiállításvezető szerkesztett változata, a szerzők a tárlat kurátorai.)

Bad Reading

Szeretem-gyűlölöm a papírt. Zizeg, susog és karistol. Megvágja az ujjam, de lenyalom, aztán rákenem a *Holmira*, hogy egyesüljek a kánonnal. Mindent belekenek a *Holmiba*, amit a lakásban találok, ha nem találok, akkor magam csinállok valami nedveset. Büszkék vagytok a folyóirat-kultúrára? Büszkék vagytok a kortársaitokra? Én nem tudom ezzel a fogalommal értelmezni ezt a kérdést. A félszáznál több irodalmi folyóirat, színes-szagos képzőművészeti lap, pixeles filműjság – látom a termelést, és szorongok. Mert szorong a kultúra, de termel. Szorongást termel vagy szorongásában termel, nem tudom, fantomvirágzás, a rothadásban hiperintenzívvé váló hamis-élet tünete. Erősebben élünk, hogy elleplezzük, hogy meghaltunk? Ellenvirágzás a bomlás ünnepé-lye? Így reagálunk arra a traumára, hogy a kultúra bizonyos műhelyei „kiszerveződtek” a társadalomból, melyet az autokratikus rendszer antiintellektuális tendenciái egyre inkább felerősí-

tenek? Megannyi kérdés, válasz helyett csak papír. Tegyük hozzá, legtöbbször állampapír, hiszen a szeretve-gyűlölt állam forrásaival termeljük a szeretve-gyűlölt (ellen)kultúránkat. Ez a papír bosszúja? Öncenzúrázza magát a termelés azáltal, hogy túltermeléssé válik? Mert a papír fojtogat, a fantomvirágzás ellepi az intim tereket, s lerakódik, mint a guanó, keményen, vastagon. Lelkünkre így ül ez a kor, mediális succubusként, hogy kéjes élvezettel szívja ki az elevenséget az irodalomból. Mert hát szemetet termelünk, és büszkék vagyunk a szemetünkre, mutogatjuk a guanónkat apának-anyának. Pedig hiába a sok papír, nem vagyunk szobatiszták, mert itt nincs felnőtttség, csak állandó hatalmi infantilizáció. A remittenda a folyóirat-kultúra materiális tudattalanja, de nem tudjuk elfojtani, hiszen végül is minden remittendává válik egy társadalom nélküli irodalomban, ahogy minden felesleg egy felesleges kultúrában. Akkor már mégiscsak kenjük inkább szembe

egymást. Rosszul olvasok, rosszként, a megrosszult irodalmat. Mert, persze, szép a rossz is. Vagy már csak az szép. Döntést kellett hoznom, hogy hagyom magamat bilire szoktatni vagy lázadok, jobb híján a szarral. Hátha felfedezem magamban az anális alkímistát, és megint valami éterivé változtathatom az alantas anyaggá korcsult zöngemény-irodalmat. Persze most is csak félrevezetem a szándékkutatókat, mert elemibb probléma volt, hogy nem szeretek semmit se kidobni. Mániaikus archivátora vagyok a saját szemetemnek, és, ha már infantilizál a Zeitgeist, akkor vegyük komolyan a szart. Anális kultúrát követelnek magamnak, ezért akarok rosszul (vissza)olvasni. Persze ez egy „egyszemélyes” bosszú, bár, ha sivatagnak érzed magad, az még nem jelenti azt, hogy ne kalandoznának benned törzsek, népcsortok és állatfajok. Anális, kisebbségi és felesleges. Lassan összeáll a kép, de előtte még ráragasztok egy pinát Radnóti-ra, mert ettől majd mindketten jobban érezzük magunkat. Vagy éppen ellenkezőleg, bár a gua-

nóban egyre megy. Élvezettel (el) szenvedek bármit, csak fogyjon a remittenda! Vagdosni is szeretek, megszabadítom a Jelenkor versrovatát a kellemetlen kinövésektől. Javítok és rontok, privatizálok! Abban reménykedek, hogy stílust találok a szarban, de ez csak a stílustalanság útján lehetséges. Mert az anyag kötelez, kézműves olvasóként, anális cenzorként állok bosszút a szellemen. Nem mintha „igazából” bosszút lehetne állni. Miért akarnak a „sértettek” megjelenni, publikálni és termelni, ahelyett, hogy inkább könyvet égetnének? A kultúra betegségét a gyökereknél kell elvágni. De lám, a vagdosásból megint csak újabb remények sarjadnak. Nincs menekvés. Nem fogy a remittenda, csak átcsoportosul, mixelődik, és újabb jelentéseket generál. Nem tudom megállítani a guanót, hiszen én is a része vagyok a termelésnek, még ha félre is termelek. Satnya papírvirágaimat bárhová mutáljam, akkor is gyönyörű miazmapalota lesz belőlük, bárhogy utálkozzam közben. Szóval ez lesz a sorsom. Legalább nem vagyok rá büszke.

Nemes Z. Márió

A némaság beszéde

Bödecs László, *Az árvíz helye*, FISZ – Hortus Conclusus-sorozat, 2018

Bödecs László 2015-os bemutatkozó kötete, a Merítés-közönségdíjas *Semmi zsoltár* megmutatta, hogy kezdőként is lehet színvonalas, az olvasók körében is népszerű lírát írni. A második verseskötet nem sokat váratott magára, aggodalomra azonban nincs ok: *Az árvíz helye* egységesebb és egyenletesebb, de korántsem monoton kötet, amelyben már észrevehetően kirajzolódnak Bödecs költészetének jellegzetes vonásai.

A kötet egészén már első pillantásra feltűnő módon vonul végig egyfajta elemi negativitás: nem érzelmi pesszimizmus vagy búskomorság, hanem a valódi tapasztalás, megértés, cselekvés lehetőségének tagadása. A „születéstől hordott hiány” (46) nem csupán az emberek, de egész környezetük jellemzője is, beszívárog a falakba, végignyúlik az utcákon, megbújik a fák lombjai között, és áthatolhatatlan, homályos réteggel borít mindent. (A kötet borítóján is ilyesféle rétegzettséget

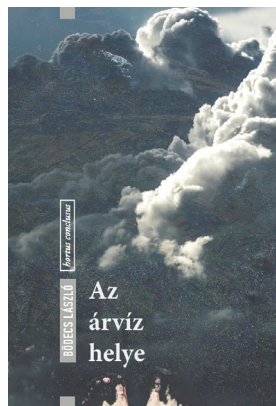
láthatunk: egyik kép sincs számkra elérhető közelségben, egyik sem rajzolódik ki pontosan, a körvonalakat csupán sejthetjük.) A szövegeket, különösen a címeket a fosztóképzők uralkodnak: *Szenvtelen, Tehetetlen, Értelmetlen, Esélytelen, Megismerhetetlen, Bizonytalan*. Csupa üresség és hiány, némaság és távollét, *nem* és *nincs*. Nem csoda, ha a lírai én hozzáállását is a tanult tehetetlenség jellemzi: megfigyel, de nem ítélkezik, befogad, de nem értelmez: „Én az vagyok, aki feladott mindent, / amiért semmit sem tett, / és elfogadta, amiben nem volt szándék” (38).

A passzív hang azonban nem jelent befelé fordulást. Bödecs már első kötetében is a külvilágot vizsgálta, innen-onnan összeszedett benyomásokból építve föl univerzumát, *Az árvíz helye* pedig továbbviszi ezt a tendenciát. Tárgyias líra ez, nem csupán a közvetlen érzelemábrázolás viszonylagos hiánya miatt, ha-

nem szellemiségében is. Ember és mesterséges környezete, a hétköznapi tárgyak, lakás, a ház, a város szoros kölcsönhatásban állnak egymással, a hangsúly pedig egyértelműen az utóbbin van: „Megdörren a hűtőajtó, leesik egy kiskanál, / a mosatlan edények a konyhában megzörrennek. Félmerev testek zajai, dobbanó lépések / és rosszul kimért, éles sutogás, / kutyák körmei kopognak a folyosón, / élesedő szürke fény a reluxák között, / a homloklebeny mögé szűrés tolul” (33). Ha képzőművészhez akarnánk hasonlítani Bódecs líráját, Edward Hopper juthatna az eszünkbe, aki elhagyatott utcáival, magányos házaival, üres ablakaival, a sötétségben fölmagasodó lámpaoszlopaival hasonló objektivitással mesél az általános emberi állapotról. Bódecs világa mégis elevenebb egy kicsivel: szövegekben mindig érezzük az emberi jelenlét többnyire személytelen nyomait, mintha éppen azelőtt léptek volna ki a szövegből, hogy mi, olvasók, beléptünk volna oda. Az árvíz már levonult, mi legföljebb az otthagytott hordalék között kutakodhatunk, ahogyan azt

a beszélő teszi. „Nem otthon ez sem, / csak falak és nyílászárók” - állapítja meg az *Ez sem c.* költeményben (11): az ember által való belakottság hiányzik, a jelenlét nem azonos az étellel.

A tárgyiasságot erősíti, hogy amikor emberek jelennek meg a szövegben, ritkán lépünk velük kölcsönhatásba, többnyire kívül maradunk. Az arc nem lényeges (bár a szem egy alkalommal, kissé kirívó módon, fölbukkan); a személyiségből csupán testrészek, mozdulatok, szófoszlányok maradnak meg. Különösen érvényes ez a nőkre, akik tipikusan szimbólumként, a vágy tárgyaként, homogén masszaként jelennek meg, olykor a férfikkal mint szintén homogén közösséggel szembeállítva (*Megingathatatlan*). A hangsúly itt is a hajon, vállon, csípőn, fenéken, hüvelyen van (alighanem erre utal a Nyerges Gábor Ádám által idézett „Isten-haza-pina” hármasság a kötet végi interjúban). Jó példája ennek az *Oda* (óda), amely explicit

József Attila–parafrázis, és amelyben a lírai leírásokat, megszemélyesítéseket, a szexualitás költői élveboncolását egy szakaszban az orvosi nyelv tárgyilagossága váltja föl, amely szinte leltárszerűen veszi végig az egyes szerveket. Saját, hallható hangja csupán a beszélőnek van, hiszen a többieknek csupán jelentéktelen részeit látja; párbeszéd így nem alakulhat ki, legföljebb közös hallgatás (Örök reggel). „[...] ezt hívják zajnak, / de nem tudom, mit jelent” – jegyzi meg a város hangjairól szólva (10), mintha csak azt akarná vele mondani: amit a másik mond, abból hozzánk csupán zaj jut el, értelmetlen töredékek, amelyek csak távolítanak. Egymás megértése így lehetetlenné válik, a némaságot kitöltő folyamatos belső monológ falát lehetetlen áttörni; a szeretet is csupán „néma, kétféjű szörnyeteg” (32).

Az emberi magány erőteljes ábrázolása mellett talán meglepő, hogy a szövegekben gyakran szerepel aposztrophé, illetve többes szám első személyű beszélői hang (*Nem nagy teher, Szinte felesleges, Szenvtelen* stb.). A lírai én hol egy közösség nevében szólal meg, hol

egy pár egyik feleként; a valahová tartozás érzése azonban könyörtelenül elmarad, a szövegekben a kívülállás dominál. Nem valakivel, hanem valakihez beszél, néha egyenesen olyasvalakihez, aki azt nem hallhatja (*Sehol*). A verseket, kifelé irányultságuk ellenére, melankolikus bezárkózás hatja át, a beszélő egyfajta egzisztenciális cölibátusban él.

A kötet tematikus és perspektivikus egységessége mellett Bödecs versnyelve rendkívül változatos, a szó jó értelmében: biztos kézzel alkalmazza a tárgyhoz, stílushoz illő poétikai megoldásokat. Az olvasó hol szikár, monoton, szinte primitív beszédmóddal találkozik (*Erre van idejük*), hol metaforák és hasonlatok valóságos özöne zúdul rá a maguk túlláradó bőségével (*Meg gondolatlan, Nem volt esély*). A rendszerint kötetlen forma kellő teret ad a képek és gondolatfutamok nyugodt kibontásának, a hosszú fősorolások, listák végigvételének. Az alkalmankénti szonettek között akadásként erőltetett (*Értelmetlen*), az *Unalom* kamaszos hetykesége pedig arról győzheti meg az olvasót, hogy Bödecs igazi erősségei ak-

kor jutnak érvényre, ha megfelelő részletességgel, aprólékossággal írhat.

Az *árvíz helyét* a magyar tárgyas líra (és próza) gazdag hagyománya előzi meg, Bödecs László azonban úgy képes ezt folytatni, hogy közben nem utasítja el az érzelmeket sem. A kötet záróverse, a *Nem volt esély* merészen kosztolányis sorokban mutatja ezt meg: „Mennyire szeretlek, élet, / most, hogy nem vagy” (56). Az élet, a szeretet, az elmúlás, a

csillagok - megannyi elavultnak tűnő, mára szinte tabunak számító költői kellék, amelyeket Bödecs még képes jelentéssel fölruházni, elkerülve az olcsó szentimentalizmust. Ez nem kis teljesítmény, és egyértelműen jelzi, milyen tehetséggel és hozzáértéssel képes a költő olyan szavakhoz nyúlni, amelyekről azt hittük, már semmire sem jók. Amikor pedig egy költő magukba a szavakba lehel új életet, ott tudjuk, hogy mi, az olvasók, jó kezekben vagyunk.

Evellei Kata

Az alakváltozások kötete

Závada Péter, *Roncs szélárnyékban*, Budapest, Jelenkor, 2017

Závada Péter *Roncs szélárnyékban* című kötete fél éve jelent meg a Jelenkor gondozásában. A kötet alig két évvel követi a formailag sok újdonságot hozó *Mész* című Závada-könyvet. A *Mész* a 2012-es debütálás, az *Ahol megszakad* feszes formavilágát elhagyva szabadverses formával dolgozik. Ennek a szó legszorosabb értel-

mében formabontó gesztusnak a továbbélése figyelhető meg a friss kötet verseinél is.

A *Roncs szélárnyékban* harmincnégy verse négy egyenként hét versből álló ciklusba rendeződik, ezek közt szimpla vagy dupla tartópilléreként áll a fennmaradó hat vers. Závada a kötetkompozíció feszesége mögé (amely

az első kötetre utaló gesztusként még a ritmus és forma előtt lerótt tisztelet jele lehet) megalkotott egy pozíciók, beszélők, helyszínek, illetve nézőpontok szempontjából bizonytalan, olykor filozófiai síkokat is érintő versvilágot. Az olvasatok olyannyira mellőzik a bárminemű referencialitás viszonyait, hogy a szövegek atmoszférája hasonlatos egy steril, fehér doboz zártságához; tárgyak, testek, kimerevített képek úsznak el a szerző idegen testekbe ültetett szemei előtt. A kötetben a főként vizuális világerzékelés érintkezésen alapuló, helycserés átrendezése, a tárgyasulás és a személytelenedés vannak központi szerepben. Závada a témákat a környezet (természeti vagy városi) elemein és a színház, színpadkép és annak beláthatóságán keresztül közelíti meg. A kötet versei zárt rendszert alkotva tesznek kísérletet arra, hogy újabb megvilágításban tárgyalhassák az említett témákat – és Závada biztosra megy a téma kézbe adásakor. Elsőként a kötet címével, az Ibsen *Peer Gynt*tjéből idézett sorral („Roncs a szélárnyékban, amott!”) navi-

gál. A dráma világa felől egész konkrét szerzői instrukció ez, hiszen ahogyan azt Kerber Balázs is megfogalmazza a *Múút*-ban olvasható cikkében (<http://www.muut.hu/?p=27826>), *Peer Gynt* belső világának kivetülésével az absztrakciók tárgyasulása megy végbe a darabban. Továbbá az indító Camus-idézet is a kötet egyik küldetéséhez ad útmutatót; mely a külvilág érzékelése és a belső világ megteremtése közti feszültség vizsgálata egy egymást nélkülözni képtelen oppozícióban („három domb, egy kedvenc fa és aztán női arcok teremtettek számukra pótolhatatlan éghajlatot”).

A *Távolodó lemezek* ciklus bevezető verse, a *Hely az időnek* az utána következőket a dimenziók ütköztetésével, a test (magán) történelmének térbeli közzétételel, a befogadói készség kapacitásának túlterheltségével („nincs elég hely / az egyre halmozódó időnek” – 7.), a külső erőktől való természetes, tehetetlen függés képeivel („mellkasod zaklatottan / hullámszik, ahogy a hold tömege / magához húzza a nyugtalan tengert” – 8.), illetve az elmondhatóság elutasításának megfo-

galmazásával készíti elő. A ciklus szövegei erőteljesen a földrajzi kötöttséggel és a természet elemeivel operálnak, és olykor időbeli, ok-okozati inverz szerkezetekkel antropomorfizálják a természetet és egyúttal tárgyasítják az embert (ennek szemléletes példája a *Csarnokvíz* című vers alábbi versszaka: „Idegen lábnymokat mosnak partra / a hullámok. Követed őket a csarnokvízben, / hogy végül elérj a szemfenékre, / a lassan lebomló cementből épült / szoborparkhoz: akár háromszáz / tavasszal is túléli utolsó pillantásod” – 17.). Megjelenik a ciklusban az identitás nyelvi vonatkozásától való totális megfosztottság vágya („Én sem a nevem vagyok többé [...] az lehessen, akit a szavak hátrahagytak” [14.] vagy „az aszfalton / elnyúló árnyék sem lesz más, mint / a bokrok botránys félrefordítása” [19.]). Erre tehet kísérletet a versbeli lírai én rögzítetlen pozíciója is a csupán főnévi szerkezetekkel operáló szakaszoknál vagy a többes szám második személyű birtokos jelzők alkalmazásával, melyekhez még valamelyest lehetséges kötni a versbeszélőt,

de más személy(ek) identifikálása már jóval problematikusabb.

A második, *Délkörök* című ciklus tulajdonképpen (az előző egy-ség folytatásaként) kevés változással mozdítja ki a természet és a városi környezet keretei közti én önpozicionálásának témaköréből a szövegeket. A világról, a létezőről szólva, az irányíthatatlan erők kézbevételeinek felvetésével a *Félbehagyott ellipszist* című vers mégis új vonulatot nyit meg. A természet emberi gesztusaival („mit kérnek rajtunk számon / ezek a dombok” [31.], „a hold kérlelhetetlen arc” [37.] vagy „kövekkel a zsebében gyalogol a tengerbe a hegyoldal” [32.]) és a világvégét idéző kibillenéseken való spekulálás feltételes módjával („milyen volna pusztán / gondolattal kivonni az összes / vasat a földből” – 25.) az ember által uralhatatlant mutatja meg Závada. A saját magát külső szemlélőként figyelő versbeszélő jelenléte érezhető ennek a ciklusnak a verseiben is

(„körbesétálsz mozdulatlanúságod körül”, „nem ismersz magadra abban, akit mögötته látsz” – 33.).

Az Oidipusz-történet megidézésével automatikusan az antikvitás díszletei épülnek a versvilágok mögé, ugyanakkor a kézenfekvő témán keresztül folytatódik befogadás és vizuális konstrukció játéka. Oidipusz szemének bejárható térére alakításakor („kikapart szemüregedben / botorkálsz faltól falig” – 41.) a klasszikus történetbeli chiasmust új szemszögből vizsgálja; a bűnbánat kötelező önvizsgálatán túl a címszereplő tere (ugyan csak képletesen, de) kitérül, lehetőséget kap, hogy tájként tekintszen magára („magad vagy a táj” – 41.). A kötetben az Oidipusz-történeten túl is nyomatékosan jelen van a színház és annak analógiája a harmadik, *A nézés pereme* ciklusban, például a *Kurzív lombok* című versben, a takarással, az erdő szöveggé tételével, a lombok kurzivált tipológiai kiemelésével. De még kézenfekvőbb *A sűgő* című verset említeni itt, amely már címében elindítja a színházi paradigma mindennapokra alkalmazását, s több direkt megerősítést alkalmaz a séma

fenntartására („kilépsz tested takarásából”; „mint egy színpadon”; „A néma sűgők mutogatása, nem egyértelmű jelzései / összezavarják a színészeket, / estéről estére újraosztják / a szerepeket” – 68-69.). Závada szövegeiben szerepeltet beszédaktusokat; a létezés megállapításának céljával szólít meg („az erdő is csak azért van, / hogy beszélni lehessen róla, / hogy megállapíthassuk, / az erdő éjig ér” – 55.), ezzel a kijelentéssel egyszerre érinti több rétegét a szöveg- és világalkotásnak, hiszen megállapításán keresztül megteremt az erdőt, a fákat, s a beszédaktussal visszacsatol természet-szöveg megfeleltetéshez is. Érinti a nyelveredet filozófiájának más kérdését is a *Napok legjava* című versben, ahol a beszéd előtti nyelv ösztönösségéhez való eljutást lebegteti („egy nyelv előtti nyelvet / beszél, nem jelentése van: / indulatai. Melyikünk fog / először megszólalni rajta?” – 66.), miként értékítéletet, milyenséget nem fűz az ösztönközeli állapothoz való eljutás élményéhez. Ezen túl a valóság és a személyiség megismerésének határait fenszegeti; a test felfedezése milyen

mértékben valósulhat meg; illetve a test (saját takarásából) mennyi mindenre enged következtetni („A nézést tanulod. Mettől meddig. / Mi az, amikor egy test maradéktalanul / megmutatja magát” – 47.). Az áhítat tövében izgalmas verse a ciklusnak, s szép példákat ad a kötetben többször alkalmazott érzékszerv-össze-mosásra („a szemek nem egyszerűen érzékelnek, / üregükből inkább kitüremkednek, / tapintanak, a látás ujjbegyei, teszem azt, / a körömágy félholdja tágul pupillává” – 61.), az antropomorfizációra („Mit csinál egy oltár, / mikor magára hagyják?” – 61.), az egyén újrapozicionálására („Most a zebránál várakozó társaság / vagyok” – 61.).

Az *Amphitryon el* bevezetésével, egy tematikailag zártabb rendszerű ciklussal, az *Önma-gukba visszatérő nyomokkal* zárul a kötet, amiben a vonásaiban, ösztöneiben állati lényegű ember (*Fenyők*), az üldözött és üldöző perspektívája (*Szürkület*, *Vadászat*), valamint a vizuális élmény nyomán az éjszakai erdőkép kapcsolata a nézés meglesés-be fordulásával (*Infra*) kerülnek

elő. Természetesen a kötetre jellemző inverz pozicionálás és a perspektíva játéka tovább él; a *Roncs szélárnyékban* versei közül a *Szürkület* címűben valósul meg egyszerűségében legszebben a pozíciók érintkezéses helycseréje („azt képzelhessem, a vércsíkot / a hóban követem, de mire föleszmélek, / megértsem: én vagyok, aki húzom, / és a hajtók jönnek utánam” – 81.), és az ember tehetetlen, tárgyiasult megfigyelő-jellege is megjelenik („kiszemel a völgy, legyen hűséges / nézője „ – 81.). De a *Madártávlat* vagy *A róka* című versek perspektívája is különleges (előbbiben „alattam madártávlatból szurdok / [...] fölülről látom a testem, saját / nyomomként a fűben elnyújtó-zom” [78.], utóbbiban „az ugrás közben kimerevített róka / teste fölnyársalva a tekintetek / sugarraira / [...] gondolatban elforgatható” – 80.). A *Vadászat* zárlata a határátlépésre való várakozás feszültségét váltja ki az olvasóban. Kérdéses, hogy a kötet határozott koncepciót követő megalkotottsága engedhet-e arra következtetni, hogy a következőkben hozzákapcsolódnak majd Závada

szövegei a határhelyzet lendülé-
tének feszültségéhez.

A *Roncs szélárnyékban* egy érdekes kísérlet arra, hogy miként lehet egy megfigyelő-tárgyasító elbeszélői pozíciót végigkormányozni egy egész kötetben. A vállalkozás szépsége és veszélye ugyanabban rejlik; a versek nagy része a kötet összességének prototipikus programversévé léphetne elő. A költészet kiterjesztése a nyelvvel körülírhatatlanra olyan vizuális pozíciókból valósul meg, melyeknek megteremtése ugyanakkor csupán nyelvi eszközökkel lehetséges. A versek gondolatkörei olyan blokádot alkotnak, mely megtagadja a személyes reflektáltság bármilyen kísérletét; steril érzelemmentes-

ség feszül az első címtől az utolsó pontig. A nyelvezet és a képhasználat a forma elhagyásának dacára is (jobb szó híján) závadás, s itt gondolkodom arra, hogy „az üres beszéd vakolatát” (64.) valóban leverték-e a versek? A többszakszos szövegek elidőző beszédessége, a hangzatos, esztétikailag jól megformált, klasszikus beszédmód sorai, akár az előbb idézett kép is inkább rácáfol erre a kijelentésre. Nagyon mély feszültség érződik a szövegekben; a szemlélődés praktikus, hideg, objektívre törekvő kimértsége jelen esetben a mélységek ellen lázad, s hiába érződik a rugaszkodni akarás; a nagy témák ellenszele megfog, letapaszt, még többet követelne.

Kustos Júlia

Nincs Sziszüphosz, hogy követ görgessen

Fehér Renátó, Holtidény, Budapest, Magvető, 2018

Fehér Renátó második köteté négy évvel az első után jelent meg. A *Holtidény* sok hasonlóságot mutat a *Garázsmenettel*, az újabb kötet több helyen is nyíltan rájátszik az elsővel való összevetésre – ilyen a verscímek folytatása (*Határsáv* [2]), a hívószavak, emblematicus kulcsfogalmak átvétele (maradéknap), Arthur Rimbaud (*Abszint helyett*) után Paul Verlaine figurájának megírása (*Szegény Verlaine*) vagy akár egy teljes vers változtatás nélküli újraközlése (*Leggyakrabban tárcsázott szám*). Mivel egy bizonyos fokig elég erősen megidézük egymást a szövegek, hivatkoznak a másokra, a *Holtidény* értelmezéséhez ez az összevetés meglehetősen alkalmas kiindulópont. Ez korántsem jelenti azt, hogy ne lehetne az első kötet ismerete nélkül interpretálni, csupán arról van szó, hogy az átlagosnál jobban adja magát egy kibontakozóban

lévő életmű darabjainak viszonyrendszer-vizsgálata.

A legfeltűnőbb különbség a szubjektum minimalizálódása. Míg a *Garázsmenetben* majdnem minden a szubjektum identitásalkotására, nyelv- és történetkeresésére irányult, addig a *Holtidény* szövegeiből ez a centrum látványosan hiányzik. Eltűnik az egyén és a család rész-egész viszonyának, illetve a megörökölt szerepek újraélésének problematizálása, hiszen elsősorban nem a szubjektum nézőpontjából beszélnek a szövegek, hanem sokkal inkább valami külső, embertelenített, „drónszerű” megfigyelői pozíciót vesznek fel. A *Holtidény* érdeklődése a korszak díszletei között élő emberek helyett maguk a díszletek felé fordul: „A falak rendszerint tovább maradnak állva, mint a köztük lakók. / Az időbe mártott testek közül az aknasze-

dő is kisebb részletet / takar ki az örökkévalóságból, mint az akna.” (17.), illetve az egyén közérzetét alakító tényezők, a nagyobb összefüggések feltárására fókuszál. A *Garázsmenet* szubjektum és világ viszonyát belülről, a szubjektum perspektívájába helyezkedve és arra irányultan vizsgálta, a *Holtidény*nél ezzel ellentétben mindvégig hangsúlyos egyfajta kívülállás, szándékos eltávolodás az előző kötet alanyiságától. (Talán ezért került be – éppen kontrasztként – a *Leggyakrabban tárcászott szám*, amely a *Garázsmenet* szerepcseré mint kommunikációs forma elvére egy igen jó példa.) Megnő a terekről, épületekről szóló leírások száma, ami szintén az emberi hiányát erősíti, miközben az ilyen leírásokban levont következtetések éppen az ember világtapasztalására vonatkoznak (*Holtidény*, *Pompeji Szálló*, *Laktanya*). A festményeket, szobrokat, installációkat leíró szövegekből is feltűnően sok van (*Volkswagen Sisyphus*, *Ének Lupitáért*, *Babák*, *Nighthawks*, *Szegény Verlaine*). Ezek megint egyfajta távolságot jelölnek ki, azt az érzetet keltve, hogy egy

reprezentáció reprezentációját olvassuk, problematizálva ezzel a „valósághoz” közelítést, mivel az egymást értelmező művészeti diskurzusok kijelentéseinek érvényessége a – hiányzó – emberi világban keresendő. A kötet egyik fő gondja az, hogy holtidény van: éppen az nincs jelen, amire a következtetések utalnának, éppen azok ábrázolása hiányzik vagy válik másodlagossá, akikre az állítások vonatkoznak. Az idő metafizikai rétegeit bemutatják a szövegek, de az ezekben a rétegekben élők már az ábrázolni képes nyelv határsávján túl helyezkednek el.

Az új kötetben az identitásképződés háttérbe szorul, pontosabban az identitás nem válik annyira k-európai specifikussá, mivel a k-európai referenciák erősödésével (Prága, Budapest városelemei [*Orloj*, *Babák*, *Ferdinánd híd*]) arányosan nő a nagyobb, átfogó perspektívára épülő utalások száma. A mexikói hegy, a Tijuana (*Volkswagen Sisyphus*), a Notre Dame-ban öngyilkos lett Dominique Venner (*Harang és barikád*), a hét másodperces memóriával rendelkező Clive Wearing (*amnézia*), illetve

az idő és ember viszonyát tematizáló világirodalmi mottók (Thomas Manntól Carlo Michelstaedterig) szerepeltetése mind azt az érzetet kelti, hogy a *Holtidény* kitágítja érvényességi körét, lokalitástól függetlenül akar beszélni arról, hogy „*egyetlen tapodt, az mennyi élet?*” (*Volkswagen Sisyphus*). A mozgásnak hazudott egy helyben topogás, a végtelenségig ismételhetségség, a generációk óta változatlan várakozás az időbe vetettség attribútumaiként tűnnek fel, mintegy önmaguk pusztán tényében. Ezért van, hogy a *Volkswagen Sisyphus*ban „járókelőt nem látni erre, se sofört, / csak kóbor kutyát alkalmi életveszélyben, / meg határsávot, amit domb takar ki / a szélvédő elől” (12.), vagy hogy a kötet rögtön egy kozmikus, az emberi iránt közönyös perspektívával indít: „Kopnak a napok, mint a porc. / A Föld forog, súrlódik az idő burka. / A Nap, mint egy óra számlapja, figyel (...).” (*Napfogyatkozás*).

Ugyanakkor néha a kötet túl sok utalást mozgósít, az időről szóló diskurzusba kapcsolódás vágya művivé teszi a szövegeket az autentikusság rovására. Főleg

a popkultúrából származó inter- és paratextusokon érződik, hogy túlságosan is keresettek. Bonnie Tyler („forever’s gonna start tonight”), Lykke Li („deep sea, baby, I follow you”) vagy a Pink Floyd („One of these days I’m gonna cut you into”) sorai nem adnak annyit a szöveg jelentésrétegeihez, mint amennyire fontosként vannak feltüntetve, mint ahogy például a francia szélsőjobb-oldali történész, Dominique Venner szerepeltetése remekül el tudja végezni az intertextuális önértelmező játékot: „(...) mi lesz, ha végül minket nem igaz le senki. / Ha nincs, ha nem lesz háború, mi kit fogunk legyőzni?

/ (...) Ha nem győzünk le senkit, szabadok leszünk-e? (...)” (*Harang és barikád*). De a *János vitézből* vett idézet is inkább tautologikus, semmint többletjelentést adó (*Adriaport*).

A szövegek nyelvi megformáltsága is sokszor az olyan túlírttság, túlgondoltság felé mutat, mint ami az intertextusoknál

problémaként felmerülhet. A túlbujánzó hasonlatok, metaforák keresése, a minél pontosabb leírásra való törekvés gyakran pont fogalmi-képi terheltséget eredményeznek. A tagmondatokat a forma pattanásáig sűrítő-tömörítő verstechnika a nyelvi ábrázolhatóság/elmondhatóság problémakörére játszik rá, viszont megesik, hogy nem tölti be ezt a funkciót, hanem olyan jelentéseket hoz be, amelyek túlbonyolítják a szöveget: „Domborodik a híd háta, / feszül az aszfalt, akár a bőr. / Az anyageloszlásról a meztelenség / beszél a legérthetőbben, ahogy erről / a fájdalomról talán a megkorbácsoltak.” (Ferdinánd híd) vagy: „Felfedezni is legfeljebb őt lehetne, aki / mégsem újdonság, inkább szennyeződés. / Így lesz nomád a mozdulatlanból is, / az áramlat önkényéből pedig expedíció.” (Atlantisz) (kiemelések tőlem).

A Garázsmenetben a közérzetiségre, nemzedéklírúra, k-európaiságra rájátszó beszédmód működött, mert a referencia nem került ki a középpontból. Kérdés, hogy művelhető-e egy, még ha természetesen pátosztól ki-

gyomlált, de azért a képviseleti költészet jegyeit őrző beszédmód erős én-perspektíva nélkül. Hogy működnek-e azok a referenciák, amelyeket a *Holtidény* megad ön-maga értelmezéséhez, vagy pedig elvésznek a túlzott öndefiniálásban.

Továbbá a kötet fő kérdése az lehetne, hogy lehetséges-e beszélni a határsávon ragadottságról nyelvvesztés nélkül. Azonban ez a problémakör talán csak az *amnéziában* van kifejtve igazán tematikusan és érzékeltetve a szöveg nyelvi megformáltságában. Ebben a versben a szubjektum szóhoz jut, ennek ellenére azzal kell szembesülnie, hogy nem tud beszámolni önmagáról. A beszéd az önmeghatározásra tett kísérlet alkalmatlanságát közvetíti, mivel elsősorban saját szaggatottságáról, tautológiájáról, referenciavesztéséről és a *Forever Today* (Wearing felesége írt ilyen címmel könyvet férje betegségéről) csapdájában élésről tudósít. Itt mutatja be és példázza végre a kötet, hogy van párhuzam beszéd és Sziszüphosz kőgörgetése között. Sőt, nem is párhuzamról, hanem inkább e kettő

összetartozásáról, egymás megkonstruálásáról van szó: hiszen a szubjektum folyton visszacsúszik az önmeghatározás lejtőjén, hogy még a legalapvetőbb identifikációs folyamatot, a név artikulálását is megint újrakezdje: „a nevem Clive Wearing a nevem” (38). E probléma súlyossága és relevanciája a *Holtidény* szövegeiben viszont nem eléggé kifejtett, és ez pont azért fájó, mert impliciten, hívószavak szintjén mindvégig érzékeljük meglétét (*Logopédia*, *Diana pihenőhely*).

Fehér Renátó második kötet a felsorolt hiányosságok, kifogásolt részek ellenére továbbra is a kortárs fiatal líra azon

élmezőnyébe tartozik, amely újra érez magában bátorságot, hogy társadalmilag releváns kérdésekről nyilatkozzon, túlmutatva a posztmodernről örökölt apolitikusságon, nyelvvel való bibelődésen. A sokféleképpen definiálható irányvonal (új-komolyság, új-közvetlenség, új-közérzetiség) beszédmódjáról a *Holtidény* elgondolkodtató kérdéseket vet fel. Meddig lehetséges a szubjektum-centrum nélküli képviseletiség, hol vannak a határai az identitásalkotásról, a szociális, politikai és metafizikai érzékenységről szóló diskurzusnak? És persze, hogy mennyit bír el a nyelv, amely mindezeket leírja.

Szabó Csanád

Bármeddig nézhetjük a tájat, akkor sem lesz a miénk

Norman Jope, *Gólyák és rétesek*, fordította: Tarcsay Zoltán, Apokrif – FISz, 2018

„Mi maradt meg itt Norman Jope szövegeiből? Nem sok.” Ez a kötet fordítójának, Tarcsay Zoltának racionális megjegyzése arról, hogy mit lehet lefordítani olyan szövegekből, amelyeket egy brit szerző írt magyarországi élményeiről – mindez egy olyan fordító segítségével szólal meg magyarul, aki egyébként Angliában él. Azaz a tekintet eredetileg az idegené, a kívülállóé, aki számára ismerős a magyar nyelv, de nem otthonos, és ez az adott kultúrát kívülről értelmezni próbáló tekintet áthelyeződik az értelmezett kultúra saját nyelvi közegébe.

Ha egy angol anyanyelvű olvassa ezeket a szövegeket angolul, nyilvánvalóvá válik nemcsak a megidézett helyszínek ismeretlensége, hanem a fordításba nehezen átvihető, az angol és magyar nyelv összecsengéseit kihasználó nyelvi játékok hibridi-

tása is. (A fordításban is megmarad valamennyi ebből: A *vágtázó táltos* című versben a «Végtére is csak *man* marad az ember” sorban az angolban az „ember” az idegen test, illetve ilyen a *Behatolási pontok* egyik töredékének Kecskemétre utaló „goatikus város” szójátéka is.) De mit érzel egy magyar olvasó? Teljesen elveszne a látványként megjelenő tájak idegensége és egzotikuma? Igen, ami sokat elvesz a szövegek értékéből. Másrészt viszont mégsem: a tájat szemlélő tekintet válhat egzotikussá, a szövegek pedig egy eddig ismeretlen képet mutató tükörré.

Norman Jope – ahogy azt a kötet előszavában írja – Magyarországon angolt tanító kedvese, Linda miatt töltött itt időt. Azt is az előszóból tudjuk, hogy Jope „Magyarország-élményének pillérei” a gólyák és a rétesek. A cím arra utal, hogy az ország Jope szá-

mára vidéki és városi egyszerre: a vidéket járva gólyák után kutat (illetve a gólyák jelentik az időről időre való vándorlást is), a budapesti kávéházakban pedig rétest eszik. (Egyébként ehhez képest a gólyák és a rétesek nem szerepelnek kiugróan sokszor a szövegekben.) Körülbelül harmincszor járt itt, Budapesten és vidéken is, de két hétnél sosem töltött itt több időt, azaz nem bevándorló, de nem is turista: félismerős. Versei, kisprózái körülbelül húsz év élményanyagát ölelik föl (a kötetben zavaró módon nem jelölődik, hogy mikoraiak a szövegek), ezek ciklusokba rendeződnek, a ciklusokon belül pedig kronológiai sorrendben következnek. A szövegekben többféle lírai alany és elbeszélő bukkan fel, akiknek élményei, tapasztalatai és megismerési stratégiái sok esetben metszik egymást. Ha egy nagy címke alá kellene rendezni őket, akkor a legmegfelelőbb szó rájuk a látogató, ennek variánsai pedig a jelölőkkel telezsúfolt utakat bejáró turista, a járatlan utaknak vélt útvonalakon kószáló flâneur, a turistákat rossz szemmel néző, magát már nem turistának neve-

ző turista, a rejtőzködő utazó, a versekben megkonstruált tájakat átszelő táltos, a térkép üres helyeit kitöltő, az íróasztala fölött emlékező vagy virtuális sétákat tevő utazó. Ugyan szövegről szövegre észrevehetőek a szövegalkotással és a környezet érzékelésével kapcsolatos különbségek, a felsorolt tekintetek sok mindenben hasonlítanak egymásra: a látás az érzékelés szempontjából kulcsfontosságú; a szövegekre jellemző a romantikus tájimádat. A lírai alanyok és elbeszélők általában szemlélik a tájat, de nem részei annak, a tájleírások központi eleme a halállal és a vitalitással kapcsolatos évszaktoposzok. Alkalmanként ráközelítenek a részletekre, de sokszor távolról és felülről tekintenek a tájra, ami miniatürizálja a látványt, és kívülállópozíciót alakít ki, illetve ellehetetleníti, hogy a versekben csak ritkán felbukkanó másikk a lírai alannal szemben hasonló arányban tűnjön föl.

Az előbbiekből az is következhetne, hogy a kötet szövegei többé-kevésbé pontos (tér)képet rajzolnak ki a tájokról olyan olvasóknak, akik nem ismerősek

ezeken a tájakon, azaz egyfajta kultúráközvetítő szerepük van. Ez azonban nem így van, a táj szemlélése mindig valamilyen (sokszor a halállal kapcsolatos, néha közhelyes) bölcselkedésre vagy a személyes élettal, tapasztalatokkal, érzékeléssel kapcsolatos következtetésre fut ki. Érdemes megjegyezni, hogy mindennek furcsa keretet ad a szerző előszava, amelyben politikai állásfoglalások találhatók: a versek nagy része Magyarország EU-s csatlakozása környékén, egy bizakodóbb időszakban született. Ehhez képest Jope kijelenti, hogy jelenleg is a Brexit sokkját dolgozza föl, Magyarország politikai környezetére utalva pedig megjegyzi, hogy idegen tőle az illiberális, autoritárius megnyilvánulás. Nem teljesen érthető, hogy miért volt erre szükség, talán a szövegek túl idilli képet festenek Magyarországról, amely a maival már nem megfeleltethető. Esetleg a szövegek, a romantikus töltetű tájlíra nem bírta volna el a társadalmi-politikai környezetre vonatkozó utalásokat, amelyek mégis csak a szövegek tágabb kontextusát jelentik.

A kötetben kilenc, nem ará-

nyos ciklus, illetve több, a könyvet szintén tagoló irány és ritmus található. Egyrészt az egyik ilyen átfogó és változó jelenség a lírai alany/elbeszélő jelenléte: a személytelenebb szövegektől tartunk N. megjelenésén át a személyesebb hangvételű versekig. Másrészt a kötet onnan indul, hogy a táj az értelmezés által ismerőssé tehető, majd eljutunk odáig, hogy ez nem lehetséges: a másik kultúra idegensége (kimondottan a nyelvét) rávilágít az anyanyelv otthonosságának az illúziójára is, azaz nemcsak az ismeretlen nem lehet sosem teljesen ismerős, de a sajátban is mindig van valami idegen. A kötetet végigvonul a vidék és a város, az üres puszták és az intenzív modernitás váltakozó ritmusa is, miközben az öregedés felismerése, a melankólia, illetve a megtörtént és a pótolhatatlan dolgokra való emlékezés egyre erősebben jelen van.

A kötet első, *Étlap turistáknak* című ciklusa azt sugallja, hogy a turista tekintete fogja meghatározni a szövegeket. A *János-hegyen* ezt produkálja is: nemcsak a tér az, amely a látványosságokra nyíló helyként

jelölődik ki, hanem olyan magatartás is megjelenik a szövegben, amely alapvetően a turistákra és a fényképezőgépen keresztüli élményszerzésre, a táj fotós keretezésére utal. Az ebben a ciklusban található versek jórészt személytelenek, az „étlapon” azonban a tekintet olyan tárgyai is megtalálhatóak, amelyeket egy turista nem feltétlenül észlel. Ilyen például az elhasznátságot és letargiát sugalló *Éjszakai villamos*, az élet által megtört munkást középpontba helyező *Erőpróba*. Az utolsó vers, a *Savanyú cukor* jelzi előre, hogy lesz a szövegeknek egy személyesebb vonulata.

A *Harangok és gyertyák* könyvének szövegei vezetik be N.-t, aki járatlan utakat is keres (*Csapások*), a felfelé irány helyett pedig alászáll a városba (*Körkép*), megpróbálja levetkőzni turistaságát, és esélytelenül mimikrivel próbálkozik. A szövegek elbeszélői itt már nem fentről tekintenek alá, így részleteiben is látják a várost, megjelenik több történelmi és várostörténeti utalás, illetve A *legvidámabb barakk* című versben már érzékelhető az a tér-, idő- és történelemszemlélet, amely

szerint a tér és a tárgyak az idők egymásra rakódásával magukban hordozzák a történelem rétegeit.

A *Mesélvények* ciklusban találhatóak a legkülönbözőbb megszólalók, akik üldöznek vagy követnek valakit (a kötet nagy részében egyébként csak ritkán van jelen a másik, inkább a hiánya jellemző). A *vágtázó táltosban* a lírai alany verstereken átszáguldó ősmagyar figura alakját ölti magára. Azt itt érdemes megjegyezni, hogy az ebben a versben megjelenő táltos, illetve a több szövegben is végigpásztázott sztyeppe nem ellentétes, inkább kiegészítő viszonyban van a szintén több helyen felbukkanó Európával (*Jobb ma egy rigó*). A sztyeppe a szövegekben a puszta szinonimája is. Ahogy azt Tarcsay Zoltán is megfogalmazza a jegyzetekben, bizonyos szavakhoz a magyar olvasó olyan jelentéseket társíthat, amelyeket a brit feltételezhetően nem. Ilyen a puszta is, amelyet Petőfi Sándor lírájához kötünk, Jope-nál pedig egy olyan táj, amelyet mozdulatlansága ellenére a tekintet nehezen fog be, a városhoz képest ellenálló tér. Kulturális ráakódások nélkül azonban itt sem marad: a puszta

– Kelet-Anglia mellett – Tarr Bélához, Krasznahorkai Lászlóhoz és a Sátántangóhoz kötődik (*Átfedések, Félrevert harangok*).

Az idegenség és otthonosság, illetve a nyelvhez való viszony a legkiemelkedőbbben a *Feliratok* ciklusban jelenik meg. Az idegenségnek pozitív hozadéka van a *Szóbeszéd* című szövegben: az elbeszélő számára az öt körülvevő nyelv nem ismerős, ami azt eredményezi, hogy a lehető legközvetlenebbül nyilvánvalóvá válik, hogy a dolgok és jelölők között nincs természetes kapcsolat. Ez pedig hatással lesz arra is, hogy az elbeszélő a saját nyelvére hogyan tekint. Az *Idegen terep* című ciklus is folytatja valamennyire az idegenség és otthonosság tematikáját, de itt nemcsak a megismerhetőség lehetetlen, hanem az elbeszélő már nem is tesz kísérletet arra, hogy beolvadjon (*Széttépett képsélap*). A ciklus címét adó szövegben egy ezzel ellentétes pozíció is megjelenik: a térképben létező másik köré már be tudja rendezni a részleteiben ismert teret, ráadásul az elbeszélő is végérvényesen ráíródott a nagy városi palimpszesztre.

A *Változatok* egy eszpresszóraciklus általános hangulata a melankólia. A *Befejezetlen ügy* ismét a megismerhetőség teljességének lehetetlenségéről szól, ami nem csak elégedetlenséget, hanem beletörődést is szül. A letörtség a *Kutya* időkben folytatódik: a *Feketelevesben* az idő múlását nemcsak a látogatások gyakorisága, hanem az öregedés is jelzi, a *Déliidő Cegléd*ben pedig már semmi sincs a felfedezés izgalmából.

A kötet *Behatólási pontok* című része formájában tér el az előzőektől: jórészt töredékeken keresztül próbál fogást találni a tájon, illetve olyan adalékos emlékek jelennek meg, amelyek már az újdonság varázsa elmúltával rakódnak a régiekre (*Adalékok*).

A kötet utolsó ciklusa a *Virtuális utazások*, amelyben Ózd és Mezőtúr lesz a megkonstruált tér. Nem igazán különböznek ezek a szövegek az előzőektől, csak annyiban, hogy tudjuk a megalkotásuk másféle módját: a képeket leíró alany a technológia segítségével csak virtuális sétákat tett ezeken a helyeken.

Norman Jope a történelmi (a szocializmus hagyatéka, a náciz-

mus pusztítása) és kulturális rétegekkel (*Sátántangó*, József Attila) megtoldott tájak leírásával próbálja megismerni és értelmezni az idegen látványt és a térben visszhangzó töredékesen értett nyelvet. A mélabú, a terek, látképek és motívumok ismétlődése a szövegekben előrehaladva egyre vontatottabbá teszik a kötetet, amelyből nehezen lehet kiemelni az olvasót magával húzó, igazán kiugró szövegeket. A táj leírása, de még akár a tömeggel való együttmozgás során is túl nagy távolságot tartanak a szövegek elbeszélői, így a számos megkapó részlet és pontos megfigyelés ellenére hiányoznak a kötetből a közeli,

ahogy az évszaktoposzok újdonságot hozó használata és az öregedés és melankólia, valamint az utazás felszabadító hatása sem lép igazán dinamikus viszonyba.

Mindezek mellett egy magyar olvasó számára mindenképp érdekes a sajátjának tartott kultúrát és ismerőségében már szinte meg sem látott tájat és részleteket külső tekintetek által látni – ahogy ez ebben a kötetben meg is történik. A kötetben tárgyalt, az idegenben való létezés pedig egy olyan tapasztalattal szolgál, amely univerzális érvényű is: a megismerhetőség és sajátta alakítás illúzió, ahogy az otthon és a saját koncepciója is hamis.

Urbán Csilla

FK 91

FISZ

MEGJELENIK A 89. ÜNNEPI KÖNYVHÉTRE, 2018

Norman Jope

Gólyák és rétesek

Tarcsay Zoltán fordítása

AK
Apokrif Könyvek

E számunk szerzői

Antal Áron (1998) egyetemi hallgató (ELTE-BTK), Ózd • **Benedek Szabolcs** (1973) író, szerkesztő, legutóbbi kötete: A fumei cápa (Helikon, 2017), Budapest • **Evellei Kata** (1988) költő, kritikus, legutóbbi kötete: Álombunker (2013, PRAE.HU), Budapest • **Gucsá Magdolna** (1989) művészettörténész, Budapest • **Horror Pista/Máriás István** (1984) képzőművész, Budapest • **Molnár Judit Lilla** (1991) képzőművész, Nyíradony–Budapest • **kabai Ióránt** (1977) pultos, legutóbbi kötete: semmi szín (2016, Tiszatáj), Budapest • **Kovács Olívia** (1986) festőművész, Budapest • **Kustos Júlia** (1996) költő, kritikus, Szombathely–Budapest • **Makáry Sebestyén** (1992) költő, favágó, egyetemista, Vác • **Mízsúr Dániel** (1991), költő, szerkesztő, doktorandusz (ELTE BTK), legutóbbi kötete: Karc (Apokrif-FISZ, 2017), Budapest • **Nemes Z. Márió** (1982) költő, kritikus, esztéta, legutóbbi kötete: Kepalkotó elevenség (2015, L'Harmattan), Budapest • **Nyerges Gábor Ádám** (1989) író, költő, szerkesztő (Apokrif, ART7), legutóbbi kötete: Berendezkedés (2018, PRAE.HU), Budapest • **Nyirán Ferenc** (1951), költő, kritikus, legutóbbi kötete: Apróságok kicsiny tárháza (2016, Műút Könyvek) • **Soltész Béla** (1981) író, társadalomkutató, legutóbbi kötete: Hátizsákkal Brazíliában (2016, Európa), Budapest • **Stolcz Ádám** (1989) költő, legutóbbi kötete: Becsapódás (2016, Apokrif-FISZ), Párizs • **Szabó Csanád** (1997) egyetemi hallgató, Békéscsaba–Budapest • **Szikszai Dóra** (1996) a Visart Művészeti Akadémia tanulója, Sopron–Budapest • **Takács Márton** (1997) egyetemi hallgató (ELTE TTK), Miskolc • **Tillmann Hanna** (1988) képzőművész, Budapest • **Tönköl József** (1948) hírlapíró, költő, legutóbbi kötete: Angyal a Százhold előtt (2018, Mosonvármegye Könyvkiadó), Feketeerdő • **Tranker Kata** (1989) képzőművész, Budapest • **Urbán Csilla** (1987) újságíró, doktori hallgató (ELTE BTK) • **veress dani** (1988), doktorjelölt (ELTE BTK, EHESS), az Apokrif szerkesztője, Debrecen

Ára: 350 Ft

ISSN 2060-3207

18002

9 772060 320008